Ἀριθ. 584 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΒ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΓ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Ἑπτανήσου 32. | 8 Μαρτίου 1887

Ο ΕΜΠΡΗΣΤΗΣ

(Μυθιστορία Ἠλ. Βερτέ.—Μετάφρασις Α. Β.)

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

Η'.

Ἡ ἀνάβασις.

Αἱ τελευταῖαι παραγγελίαι τοῦ Περρὲν περιήγαγον τὸν Νοὲλ εἰς πολλοὺς δισταγμούς. Ἀμφέβαλλεν, ἂν σπουδαίως ἔπρεπε ν' ἀναβάλῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου του. Ἐπανελθὼν οἴκαδε, ἤρχισεν ἐργαζόμενος κ' ἐπιτηρῶν τὴν ἐργασίαν τῶν τεχνιτῶν του. Ἀλλ' ἐνίοτε διεκόπτετο, καὶ ἀναβαίνων εἰς τὸ δωμάτιόν του ἐπελαμβάνετο παρασκευῶν τινων, διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον. Ἦλθεν ἡ ἑσπέρα καὶ οὐδεμίαν ἔτι ἐφαίνετο λαβὼν ἀπόφασιν· ἀφοῦ δὲ ἐσχόλασαν οἱ ἐργάται του, ἐδείπνησε λιτῶς κ' ἐξηκολούθησε τὸ μυστηριῶδές του ἔργον.

Εἶχεν ἤδη νυκτώσει πρὸ πολλοῦ, κ' ἐλησμόνει ἴσως τὴν μετὰ τῶν φίλων του συμφωνηθεῖσαν συνέντευξιν, ὅτε ὁ ὁδοστάτης καὶ ὁ ἀσπαλακοθήρας εἰσῆλθον εἰς τὸ δωμάτιόν του.

— Ἤλθαμεν, κύριε Νοέλ, εἶπεν ὁ Γριβέ.

— Τί ἔχομεν; ἠρώτησεν ὁ Ἰωάννης.

Κ' ἐκάθισαν ἡσυχοι, ἕτοιμοι εἰς πάντα.

— Λυποῦμαι ὅτι σᾶς ἔβαλα εἰς κόπον, εἶπεν ὁ Νοέλ, διότι ἀπόψε δὲν θὰ κάμωμεν τίποτε. Δὲν εἶμαι βέβαιος.. περιμένω ἀκριβεστέρας ὁδηγίας... Ἀλήθεια, Γριβέ, εἶδα τοὺς πτωχοὺς αὐτοὺς σχοινοβάτας καὶ ἐβεβαιώθην ὅτι ἡ ὑποψία σου ἦτον ἄδικος.

— Τὸ εἶπα ἐγώ! ἐψιθύρισεν ὁ Ἰωάννης τρίβων τὰς ὀστεώδεις του χεῖρας.

— Ἀλήθεια, κύριε Νοέλ, ἀπήντησεν ὁ ὁδοστάτης συγκεχυμένος. Ἡ χωροφυλακή, καθὼς μοῦ εἶπαν, πῆγε σήμερον καὶ τοὺς πῆρε· θὰ τοὺς βρῆκαν ὅμως ἀθῶους, διότι τοὺς ἀπόλυσαν ἀμέσως. Εἶν' ὀλίγη ὥρα, τοὺς εἶδα πάλι εἰς τὴν πλατεῖαν καὶ ἐκτυποῦσαν τὸ τύμπανον, διὰ νὰ συνάξουν κόσμον· ἀλλὰ ὁ κόσμος ἔκαμνε τὸν κουφόν, κ' ἔτσι ἔσβυσαν καὶ αὐτοὶ τὴν φωτοχυσίαν των.

— Βλέπεις λοιπόν, καϋμένε Γριβέ, ὅτι ἄδικα τοὺς ὑπώπτευες.

— Ἐγὼ ἔπαιρνα ὅρκον, ὑπέλαβε γελῶν ὁ ἀσπαλακοθήρας. Ὅ,τι καὶ ἂν λέγῃ ὁ Γριβέ, ἐγὼ ἔχω μύτη.

— Δὲν εἶνε δὰ καὶ πολὺ μακρειὰ ἡ μύτη σου, ἀπήντησε δυσθύμως ὁ ὁδοστάτης. Σταθῆτε ὅμως! Οὔτε ὁ Νοὲλ οὔτε σὺ φαντάζεσθε τί εἶδα ἀπόψε.

— Τί εἴδες Γριβέ; ἠρώτησεν ἀδιαφόρως ὁ μηχανοποιός.

— Τώρα σᾶς τὰ λέγω. Εἶνε περίεργον,... θὰ ἰδῆτε. Ἀπόψε λοιπόν, ἐπειδὴ ἤθελα καὶ ἐγὼ νὰ ἰδῶ μοναχός μου τὰ πράγματα, καὶ ἂς μὴν ἔχω τὴ *μύτη* τοῦ Γιάννη, ἐπεριπατοῦσα ἕνα γύρο ἀπὸ τὸ παράπηγμα, κ' ἐπροσπαθοῦσα νὰ ἰδῶ αὐτοὺς τοὺς σχοινοβάτας, ποῦ τοὺς ὑποπτεύομαι πάντοτε.... καὶ μιὰ στιγμὴ, νὰ σᾶς εἰπῶ, μοῦ ἦλθε νὰ δώσω καὶ τὴ δεκάρα μου, διὰ νὰ ἔμβω μέσα. Ἡ κόρη μου μάλιστα ἡ Πετροῦλα, ποῦ εἶν' πολὺ ἔξυπνη, καθὼς ἠξεύρετε, λέγει ὅτι κάμνουν πράγματα θαυμάσια... Ἂς ἦνε! λυπήθηκα τὴ δεκάρα. Ἔχω τρία παιδιὰ καὶ τὸ ψωμὶ εἶνε ἀκριβό. Ὅταν τελείωσε ἡ παράστασις κ' ἔσβυσαν τὰ φῶτα, ἐτριγύριζα ἐγὼ ἀκόμη κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα, κ' ἐκύτταζα ἀπὸ μακρυά. Οἱ ἄλλοι ἐμβῆκαν εἰς τὸ παράπηγμα, ἀλλὰ ὁ ἀρχηγός τους, ὁ Ἡρακλῆς, ἐκαθισε εἰς τὴ θύρα κ' ἐκάπνιζε τὴν πίπαν του μὲ πολλὴ μελαγχολία. Ἐκεῖ, τὸν πλησιάζει ἕνας ἄνθρωπος, κρυμμένος 'σὰν κ' ἐμένα εἰς τὰ δένδρα, καὶ ἀρχίζει νὰ τοῦ ὁμιλῇ σιγά. Δὲν ἠμποροῦσα ν' ἀκούσω τί ἔλεγαν, ἀλλὰ μοῦ ἐφάνη πῶς κάτι *παζάρι* ἔκαμναν καὶ δὲν συμφωνοῦσαν· τέλος πάντων ὁ σχοινοβάτης ἐσηκώθη, ἐφύλαξε τὴν πίπα του, κ' ἐπροχώρησαν καὶ οἱ δύο κατὰ τὸ μέρος μου...

— Δι' ὄνομα θεοῦ, Γριβέ, διέκοψεν ἀγανακτῶν ὁ Νοέλ, τί μᾶς ἐνδιαφέρουν αὐτά;

— Σταθῆτε δά, καὶ θὰ ἰδῆτε πῶς ἐνδιαφέρουν. Ὅταν πέρασαν κοντά μου, ἐγνώρισα τὸν ἕνα· ἦτον ὁ Κ. Λοβεδύ, ὁ χονδρὸς παρισινός.

— Πῶς; τί εἶπες; ἐφώναξεν ἀνασκιρτῶν ὁ Νοέλ.

— Νὰ σᾶς εἰπῶ! ὑπέλαβεν ὁ ἀσπαλακοθήρας, τὸ βραδυ βράδυ, κατὰ τὰ σουρουπώματα, ὅταν γυρίζω ἀπὸ τὸ χωράφι, ἀπάντησα εἰς τὸν

δρόμον τὸν χονδρὸν αὐτὸν κύριον, ποῦ πήγαινε μὲ τ' ἁμάξι του εἰς τὴ Βωβραί.

— Γριβέ, ὑπέλαβεν ὁ Νοὲλ τεταραγμένος, εἶσαι βέβαιος;.. τί σχέσιν εἰμπορεῖ νὰ ἔχῃ μὲ τοὺς σχοινοβάτας αὐτὸς ὁ Κ. Λοβεδύ:

— Δὲν ξεύρω· ἀλλ' ὅτι τὸν ἐγνώρισα, τὸν ἐγνώρισα! βάζω τὸ κεφάλι μου. Ὁ Ἡρακλῆς καὶ αὐτὸς ἐπῆγαν κατὰ τὸ Μεγάλο Σπίτι, καὶ τὸ κύτταζαν, τὸ κύτταζαν ἀνάμεσ' ἀπὸ τὰ κάγκελα, καὶ 'μιλοῦσαν, καὶ χειρονομοῦσαν...

— Κ' ἐμβῆκαν βέβαια;

— Ὄχι· ἀφοῦ συνωμίλησαν, ἐκίνησαν κατὰ τὸν μεγάλον δρόμον.

— Τοὺς εἶδες νὰ γυρίσουν;

— Δὲν εἰξεύρω· δὲν κάθισα νὰ ἰδῶ, διότι ἦτον ἡ ὥρα ποῦ μᾶς περίμενες, κ' ἐβιάσθηκα νὰ ἔλθω.

Ὁ Νοὲλ ἠγέρθη ἀποτόμως.

— Ἡ ἀνακάλυψίς σου, Γριβέ, εἶπεν, εἶνε σπουδαιοτέρα παρ' ὅσον ὑποθέτεις, καὶ πρέπει ἀμέσως νὰ συμβουλευθῶ κάποιον... Περιμείνατέ με μίαν στιγμήν. Ἐκεῖ εἰς τὸ ἐρμάρι ἔχει κρασὶ καὶ ποτήρια. Πιέτε, νὰ πάρετε δυνάμεις, διότι θὰ ἔχωμεν ἴσως ἐργασίαν.

Ἐξῆλθε δρομαῖος, καὶ ἡ ἐξώθυρα ἠκούσθη κλειομένη παταγωδῶς ὄπισθέν του.

Ἀλλ' ἡ ἀπουσία του δὲν διήρκεσε μακρόν. Ὁ Γριβὲ καὶ ὁ Ἰωάννης, καθήμενοι παρὰ τὴν τράπεζαν, ἐφιλονείκουν φιλικῶς ὡς ἐσυνείθιζον, ὅτε ὁ Νοὲλ ἐπέστρεψεν ἀσθμαίνων.

— Τὶ ἀτυχία! εἶπεν. Ὁ συμβολαιογράφος Περρέν, τὸν ὁποῖον ἤθελα νὰ συμβουλευθῶ εἰς εἰς αὐτὴν περίστασιν, ἐπῆγε ἀπόψε εἰς τὸ Γαρδινὲ νὰ κάμῃ μίαν διαθήκην καὶ δὲν θὰ ἐπιστρέψῃ βέβαια ὅλην τὴν νύκτα. Πρέπει νὰ ἀναλάβω ἐγὼ τὴν εὐθύνην. Ἀλλὰ δισταγμὸς δὲν χωρεῖ... Θὰ ἐπιχειρήσωμεν ἀπόψε ἓν σπουδαῖον ἔργον εἰς τὰ ἐρείπια τῆς οἰκίας Δυχαμέλ.

Ἐξέθηκε δὲ συγχρόνως ἐν ὀλίγοις, πῶς ἐντὸς τοίχου τῆς οἰκίας ὑπῆρχε κιβώτιον σιδηροῦν, τὸ ὁποῖον αὐτὸς εἶχε τοποθετήσει, καὶ πῶς εἶχεν ἐπιφορτισθῆ νὰ ἐξαγάγῃ ἐξ αὐτοῦ ποσὸν πεντακοσίων χιλιάδων φράγκων, τὸ ὁποῖον ὑπετίθετο ἐκεῖ φυλαγμένον.

— Πεντακόσιαις χιλιάδες φράγκα! ἐφώνησε κατάπληκτος ὁ ἀσπαλακοθήρας.

— Τόσα, μάλιστα! κ' εἶν' εὐτύχημα ὅτι ἔκαμα, διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον, τὰς ἑτοιμασίας μου. Μὴ χάνωμεν καιρόν, φίλοι μου. Ἕνα ποτηράκι ἀκόμη καὶ πηγαίνωμεν.

Ἐφορτώθησαν πολλὰ πράγματα: μακρὸν σχοινίον μὲ κόμβους, ἁρπάγας, ἕνα φανόν, καὶ πολλὰ ἄλλα, ἅτινα ὁ Νοὲλ ἐνόμιζεν ἀναγκαῖα εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου. Ἕκαστος ἀνέλαβε τὸ μέρος του καὶ ἀνεχώρησαν.

Καίτοι δὲν ἦτο ἔτι βαθεῖα ἡ νύξ, ἡ πόλις ἐφαίνετο κοιμωμένη. Σιγὴ ἐκράτει διὰ τῶν ἐρήμων ὁδῶν, καὶ ἐπειδὴ αἱ δημοτικαὶ ἀρχαὶ τῆς Βωβραὶ δὲν ἐσπατάλων εἰς φωτισμόν, βαθὺ σκότος θὰ περιέβαλε τὴν πόλιν, ἂν ἡ σελήνη δὲν ἔκρινεν εὔκαιρον ν' ἀναπληρώσῃ τὴν νύκτα ἐκείνην τοὺς σπανίους τῆς πόλεως φανούς... Οὕτως οἱ τρεῖς φίλοι ἔφθασαν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ περιπάτου, χωρὶς ν' ἀπαντήσωσι κανένα, καὶ ἔκρουσαν εἰς τὴν κιγκλιδωτὴν θύραν τῆς οἰκίας Δυχαμέλ.

Ἐπὶ μακρὸν οὐδεμία ἐδόθη ἀπάντησις. Ὁ γέρων κηπουρός, μόνος πλέον κάτοικος τοῦ κτήματος, διαμένων ἐν τῷ οἰκίσκῳ του κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς αὐλῆς, ἐπεφάνη τέλος ἠμίγυμνος.

— Τὶ θέλετε; ἠρώτησε δυσηρεστημένος· δὲν εἶνε κανεὶς ἐδῶ, οὔτε εἶνε τίποτε νὰ ἰδῆτε..

Ὁ Νοὲλ ἀνήγγειλεν ὅτι ἤρχετο μετὰ τῶν συντρόφων του κατὰ παραγγελίαν τῆς κυρίας Δυχαμὲλ καὶ τοῦ συμβολαιογράφου Περρέν, διὰ ν' ἀναζητήσῃ μεταξὺ τῶν ἐρειπίων πράγματά τινα, τὰ ὁποῖα ἦτο ἀνάγκη νὰ εὑρεθοῦν.

Ὁ κηπουρὸς ἐπραύνθη ἀμέσως.

— Ἄ! τοῦ λόγου σου εἶσαι, κύριε Νοέλ; ὑπέλαβε. Ἄ., τώρα βέβαια θὰ ἔχῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς κυρίας! Ὁρίστε, ἐμβᾶτε.. Μὲ χρειάζεσθε ἐμένα τίποτε:

— Διόλου, ἀγαπητέ. Εἶσ' ἐλεύθερος νὰ ξανακοιμηθῆς, διότι θὰ εἶσαι πολὺ κουρασμένος.

— Ἄλλο τίποτε. Δυὸ νύχτες ἄϋπνος, τρεχάματα, ἀνησυχία!.. Ὅταν τελειώσετε λοιπόν, δὲν ἔχω ἐγὼ νὰ ξυπνήσω. Τὸ κλειδὶ εἶν' ἐκεῖ· ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρό μου.

Διαρκοῦντος τοῦ διαλόγου τούτου, εἰσῆλθον οἱ τρεῖς φίλοι εἰς τὴν αὐλήν, ὁ δὲ κηπουρὸς ἔκλεισε πάλιν τὴν κιγκλίδα, καὶ ἀποσύρας τὸ κλειδίον ἀπέθηκεν αὐτὸ ὅπου εἶπεν.

Ὁ Νοέλ, ἀφοῦ ἀνῆψε τὸν φανόν του, ἠρώτησε:

— Δὲν μοῦ λέγεις, σὲ παρακαλῶ, μήπως, ἦλθε ἀπόψε κανεὶς ἄλλος ἐδῶ, ἐκ μέρους τῆς οἰκογενείας;

— Κανείς, ἀπήντησε χασμώμενος ὁ κηπουρός· ἀπὸ ταῖς τέσσαρες ἡ θύρα εἶνε κλειστή, καὶ τὸ κλειδὶ εἰς τὴν τσέπη μου.

— Καλά, ἀπεκρίθη ὁ Νοέλ.

Κ' ἐθεώρησε τοὺς συντρόφους του δι' ἤθους σημαίνοντος:

— Ἐγκαίρως ἤλθαμεν.

Ὁ κηπουρὸς εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὸν οἰκίσκον του, ἐκλειδώθη, καὶ ἀπεκοιμήθη βαθέως μετά τινας στιγμάς. Οἱ δὲ νεήλυδες διέβησαν τὴν αὐλήν, ὅπου ἀνεδίδετο ἔτι ὀσμὴ νεοσβέστων ἀνθράκων, καὶ προὐχώρησαν εἰς τὸν κῆπον διὰ τῆς ἡμιπτώτου θολωτῆς παρόδου.

Ἡ σελήνη ἐπέλαμπε πλησιφαὴς τοὺς τοίχους τοῦ οἰκοδομήματος, σκότος δὲ καὶ φῶς ἐναλλὰξ διέτεμνον τὰς συστάδας τῶν δένδρων καὶ τὰς ζυγιοφυτείας τοῦ κήπου. Βαθεῖα σιγὴ ἐπεκράτει πανταχοῦ καὶ ἠρεμία μονήρους μᾶλλον πεδιάδος ἢ χώρας κατῳκημένης.

Ὁ Νοὲλ καὶ οἱ σύντροφοί του ἔβαινον πρὸς τὸ τρέμον φῶς τοῦ φανοῦ, ὅτε θόρυβος ἱκανῶς δυνατὸς ἠκούσθη πρὸ αὐτῶν· συγχρόνως δ' ἐνόμισαν ὅτι εἶδόν τινα φεύγοντα διὰ τοῦ σκότους. Ἐσταμάτησαν.

— Τί εἶν' αὐτό; ἐψιθύρισεν ὁ Νοέλ.

Ἠκούσθη προσέτι τρίζουσα ἡ ἄμμος τῶν δενδροστοιχιῶν, καὶ θροῦς ἀμυδρὸς διὰ τοῦ φυλλώματος, εἶτα δ' ἐπῆλθε καὶ πάλιν σιγή.

— Θὰ εἶνε κανεὶς γάτος τῆς γειτονιάς, εἶπεν ὁ ὁδοστάτης, καὶ ἦλθε νὰ ἰδῇ μήπως εὕρῃ τίποτε νὰ φάγῃ, μέσα εἰς τὰ ἐρείπια.

— Γάτος ἢ ἄλλο τίποτε, ἀπήντησεν ὁ ἀσπαλακοθήρας, καλὸ εἶνε μοῦ φαίνεται νὰ καθαρισθῇ τὸ πρᾶγμα.

Ὁ Νοὲλ ἐφαίνετο συμμεριζόμενος τὴν γνώμην αὐτήν· ἀλλ' οἱ τρεῖς ἄνδρες, ὡς γνωρίζομεν, ἦσαν κατάφορτοι, ἡ δὲ θέσις αὐτῶν δὲν ἐπέτρεπε καταδίωξιν ἐν τῷ σκότει.

— Ἄς προχωρήσωμεν, εἶπεν ὁ Νοέλ· εἴμεθα ἀρκετοί, δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ μᾶς προσβάλῃ.

Προέβησαν οὕτω βήματά τινα, ἐνῷ δ' ἔφθανον εἰς τὴν μικρὰν θύραν, οἱ πόδες των προσώχθησαν εἰς κλίμακα φράσσουσαν τὸν δρόμον, ἧτις ἐφαίνετο κατεσπευσμένως ἐκεῖ ριφθεῖσα.

— Ὤ, ὤ! ἐψιθύρισεν ὁ ἀσπαλακοθήρας, θαρῶ πῶς ἐμυρίστηκαν κι' ἄλλοι τῆς πεντακόσιαις.

— Σὲ γελάει καὶ πάλη ἡ μύτη σου, Γιάννη, ἀπήντησεν ὁ Γριβέ. Τὴν σκάλα θὰ τὴν ἐλησμόνησαν ἐκεῖνοι ποῦ ἔσβυσαν τὴ φωτιά.

— Δὲν ἦτον ὅμως αὐτοῦ τὸ πρωί, παρετήρησεν ὁ Νοέλ. Ἔπειτα χρειάζονται τρεῖς, δεμέναι ἡ μία εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἄλλης, διὰ νὰ φθάσουν ἕως τὸ κιβώτιον. Δὲν εἶνε τίποτε. Ἄς κυττάξωμεν τὸ ἔργον μας.

Ἀπομακρύναντες δὲ τὴν κλίμακα εἰσῆλθον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς οἰκοδομῆς.

Πάντα ἐν αὐτῷ ἦσαν σκότος καὶ χάος. Ὁ φανὸς μόλις ἐφώτιζε τὰ ἐγγύτερα τῶν συντριμμάτων, λίθους πυρικαύστους, τεμάχια κονιαμάτων καὶ μελανὰς δοκούς, ἐνῷ ἀκτὶς τῆς σελήνης, διολισθαίνουσα διὰ τῶν χαινόντων παραθύρων, προέχεε που καί που τὸ ὠχρὸν αὐτῆς φῶς. Ἡ στιγμὴ δὲν ἦτο βεβαίως ἀρμοδία, ὅπως γείνωσιν αἱ δέουσαι παρατηρήσεις καὶ ληφθῶσι τὰ πρόσφορα μέτρα.

Ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ νεαρὸς μηχανικὸς εἶχε παρατηρήσει ὅ,τι ἦτο ἀναγκαῖον τὴν προτεραίαν καὶ εἶχεν ἤδη ὁρίσει τὸ σχέδιον, ὅπερ ἐπρόκειτο νὰ ἐκτελεσθῇ. Ὑπεράνω τοῦ μέρους, ὅπου τὸ κιβώτιον ἦτο ἐντειχισμένον, εὑρίσκετο φεγγίτης, οὗτινος ἡ τοιχοδομὴ ἐφαίνετο ἔτι στερεά, ἐξ αὐτοῦ δὲ εἶχε κατὰ νοῦν νὰ ὠφεληθῇ ὁ Νοὲλ πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεώς του. Προσεκάλεσεν ἑπομένως τοὺς συντρόφους του ν' ἀποθέσωσι κατὰ γῆς τὰ σκεύη των, καὶ χωρὶς νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς ἄλλην περαιτέρω ἐξήγησιν προέβη εἰς τὸ ἔργον μετὰ δραστηριότητος ἀνθρώπου πλήρη ἔχοντος πεποίθησιν εἰς ἑαυτόν.

Λαβὼν λίθον ἐκ τῶν ἐρειπίων προσέδεσεν αὐτὸν εἰς τὸ ἄκρον τολύπης λεπτοῦ καὶ στερεοῦ θωμιγγος, ὃν εἶχε φέρει μαζύ του. Ὁ λίθος αὐτὸς ἐσφενδονίσθη ἐπιδεξίως πρὸς τὸν φεγγίτην, διέβη αὐτὸν κ' ἔπεσεν ἀντίπεραν ἐντὸς τοῦ κήπου, ἀνελίσσων συνάμα τὴν τολύπην. Τότε ὁ Νοὲλ ἔδεσεν εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τὸ χονδρὸν σχοινίον, καὶ εἶπεν εἰς τὸν ὁδοστάτην:

— Πήγαινε εἰς τὸν κῆπον, καὶ σύρε σιγὰ σιγὰ τὸν σπάγκον· ὅταν φθάσῃς εἰς τὸ σχοινί, μὲ φωνάζεις.

Ὁ Γριβὲ ἔσπευσε νὰ ὑπακούσῃ· μετὰ μικρὸν δὲ ἀνειλίχθη τὸ κομβωτὸν σχοινίον ἀναβαῖνον πρὸς τὸν φεγγίτην, καὶ ἀπέδειξεν ὅτι τὸ ἐπιχείρημα καλῶς εἶχεν ἐπινοηθῆ καὶ εὐκόλως ἐξετελεῖτο.

Ὁ Νοὲλ καὶ ὁ ἀσπαλακοθήρας, μείναντες μόνοι, προσεῖχον μὴ παρεμβληθῇ ἐμπόδιόν τι καὶ διακόψῃ τὸ ἔργον. Σιγῶντες, ἐνόμισαν πολλάκις ὅτι διέκρινον ἐν μέσῳ τῆς σιγῆς ὑποκώφους ψιθυρισμοὺς καὶ ἐλαφρὰ βήματα, ἀκουόμενα ὁτὲ μὲν ἔξω ὁτὲ δὲ κ' ἐντὸς τῆς οἰκοδομῆς. Οὐδόλως ὅμως ἀνησύχησαν κ' ἐξηκολούθησαν τὸ ἔργον αὐτῶν.

Τοσοῦτον καλῶς εἶχον ληφθῆ τὰ μέτρα, ὥστε οἱ συνδυασμοὶ τοῦ Νοὲλ ἐπέτυχον ἐντελῶς. Τὸ σχοινίον ἀνειλίχθη σχεδὸν ὁλόκληρον, φωνὴ δὲ ἀπὸ τοῦ κήπου ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ Γριβὲ ἐκράτει τὸ ἄλλο ἄκρον.

— Μεῖν' ἐδῶ Γιάννη, εἶπεν ὁ Νοέλ, κατερχόμενος τῶν ἐρειπίων, ἀλλ' ἔχε τὰ μάτια σου.

Κ' ἔδραμεν εἰς τὸν κῆπον, ὅπου τῇ βοηθείᾳ τοῦ ὁδοστάτου ἔδεσε στερεῶς τὸ σχοινίον περὶ τὸν κορμὸν δένδρου κ' ἐστερέωσεν αὐτὸ διὰ δεσμῶν πολυπλόκων.

Κατ' αὐτὸ τὸ χρονικὸν διάστημα ὁ ἀσπαλακοθήρας ἐνόμισεν ὅτι καὶ πάλιν ἤκουεν ἐντὸς τῆς κατείσης οἰκίας τοὺς ἀορίστους ἐκείνους κρότους, οἵτινες εἶχον ἐλκύσει τὴν προσοχήν του. Ἐφαίνετο ὅτι ὄντα ἀόρατα περιεφέροντο κύκλῳ του, συνομιλοῦντα ταπεινῇ τῇ φωνῇ. Μάτην ὅμως ὕψωσε τὸν φανόν του, ἵνα ἴδῃ πόθεν ἤρχετο ὁ θόρυβος ἐκεῖνος· πανταχοῦ κύκλῳ σκότος βαθύτατον, μόνον δὲ ὑψηλὰ ἐφώτιζέ που τὸ σελήναιον φέγγος τὰ λείψανα τῶν ἀπηνθρακωμένων δοκῶν.

Ὁ Νοὲλ καὶ ὁ ὁδοστάτης ἐπανῆλθον ταχέως· ὁ δὲ νέος μηχανοποιὸς ἐφαίνετο φαιδρότατος.

— Τόρα, εἶπε, τὸ κυριώτερον ἔγεινε, καὶ εἶ-

μεθα βέβαιοι ὅτι θὰ ἐπιτύχωμεν. Ἐγὼ θ' ἀναρριχηθῶ ἐκεῖ ἐπάνω διὰ τοῦ σχοινίου καὶ εἰς ὀλίγας στιγμὰς θὰ μάθωμεν τί ἔχει μέσα του τὸ περίφημον αὐτὸ κιβώτιον.

Ἐνῷ δὲ οὕτως ἐλάλει, περιεβάλλετο τὴν ἐκτελαμώνων καὶ ἀγκίστρων συσκευήν, ἣν μεταχειρίζονται οἱ στεγασταί, ὅπως ἀναβαίνωσι, διὰ κομβωτῶν σχοινίων, ἐπὶ τῶν οἰκιῶν.

— Μὰ τὴν ἀλήθεια, κύριε Νοέλ, εἶπε δειλῶς ὁ ἀσπαλακοθήρας, δὲν εἶνε φρόνιμον ν' ἀναβῇ κανεὶς ἐκεῖ 'πάνω. Ὁ τοῖχος αὐτὸς εἶνε φαγωμένος ἀπὸ τὴ φωτιά· κυττάξτε 'κεῖ, ἡ πέτρα τοῦ φεγγίτου τρίβεται ἀπὸ τὸ σκοινί!

— Αὐτὴν τὴν φορὰν ὁ Γιάννης ἔχει δίκαιον, προσέθηκεν ὁ ὀδοστάτης· κ' ἐμένα μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν ἔχει λόγον νὰ κινδυνεύσετε τὴν ζωήν σας, διὰ νὰ σώσετε ξένα χρήματα.

— Τί; δειλοὶ ἐγείνατε; ἀπήντησε γελῶν ὁ Νοέλ. Ἓν μόνον πρᾶγμα μ' ἀνησυχεῖ: Εἰς ποίαν μορφὴν θὰ εὕρω τὰς πεντακοσίας χιλιάδας φράγκα. Ἂν ἦνε εἰς χαρτονομίσματα, χωροῦν εὔκολα εἰς τὰ θυλάκιά μου· ἂν ἦνε εἰς χρυσόν, θὰ ἦνε δυσκολώτερον νὰ τὰς μεταφέρωμεν, ... ἀλλ' ἴσως τὸ κατορθώσωμεν· ἂν ὅμως ἦνε εἰς τάλληρα, ἀλλοίμονον, τί θὰ γείνω!

Ἡ φαιδρότης του ἦτο τόσον μεταδοτική, ὥστε καὶ ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ ὀδοστάτης διερράγησαν εἰς γέλωτα, ὁ δὲ γέλως των ἐπανελήφθη ἐκ τοῦ βάθους τῶν ἐρειπίων, οὕτως ὥστε οὐδεὶς ἀπελείπετο διστάγμος. Διεκόπησαν ἵν' ἀκούσωσιν, ἀλλ' ὁ κρότος εἶχεν ἤδη παύσει.

— Εἶνε ἡ ἠχώ, εἶπεν ἀμερίμνως ὁ Νοέλ.

Ἀφοῦ δ' ἐπείσθησαν, σύραντες πάντες ἰσχυρῶς τὸ σχοινίον, ὅτι ἦτο στερεῶς προσδεδεμένον, ὁ Νοὲλ ἔθηκεν εἰς τὴν ζώνην του ἐργαλεῖα τινά, ὧν ἠδύνατο νὰ λάβῃ ἀνάγκην, καὶ ἀνήρτησε τὸν φανὸν ἀπὸ τοῦ βραχίονός του· εἶτα δέ, ἀφοῦ ἔδωκε τὰς τελειταίας του παραγγελίας εἰς τοὺς συντρόφους του, ἀνερριχήθη τὸ σχοινίον, διὰ τῶν ἀγκίστρων ἅτινα ἔφερεν ἡ συσκευή του.

Ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ ὀδοστάτης παρηκολούθησαν αὐτὸν διὰ τοῦ βλέμματος μετὰ πολλῆς ἀνησυχίας· τὸ σχοινίον ἐταλαντεύετο, ὅσον καὶ ἂν προσεπάθουν νὰ τὸ κρατῶσι τεταμένον, ἑκάστη δὲ ταλάντευσις αὐτοῦ ἀπέσπα τοῦ τοίχου λιθάρια καὶ χάλικας. Ἀλλ' ὁ Νοὲλ δὲν ἐταράττετο καὶ ἀνέβαινεν ἀθορύβητος· μετ' ὀλίγον δ' ἐφάνη ὡς φωτεινόν τι σημεῖον διαστίζον ἐν ὕψει τὰ σκότη.

Ἡ ἀνάβασις οὐχ ἧττον ηὔξανε παρατεινομένη τοὺς φόβους τῶν δύο φίλων, ὅτε τέλος ἔπαυσαν οἱ κλονισμοὶ τοῦ σχοινίου, καὶ φωνή τις, οἱονεὶ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνουσα, ἠκούσθη λέγουσα θριαμβικῶς:

— Ἔφθασα!

Ἀληθῶς δὲ ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Γριβέ, ἀνατείναντες τὴν κεφαλήν, εἶδον τὸν Νοὲλ ἀκίνητον κ' ἐργαζόμενον ἤδη ν' ἀνοίξῃ τὸ κιβώτιον.

Ἡ νέα αὐτὴ ἐργασία ἐφάνη παρέχουσα τινὰς δυσκολίας. Ἡ πυρκαϊὰ εἶχε βεβαίως βλάψει τὸν μηχανισμόν, διότι τὸ κλεῖθρον ἀνθίστατο. Ἐκρότησε τότε τὸ σφυρίον, ἔτριζεν ἡ λαβίς, καὶ τέλος πάταγος, ὡσεὶ θραυσμένου ἐλατηρίου, ἠκούσθη, καὶ ἡ θυρὶς τοῦ κιβωτίου ἐστράφη τρίζουσα ἐπὶ τῶν στροφίγγων της.

Κάτω ἐν τῷ σκότει ὁ Ἰωάννης ἔλεγε φαιδρός:

— Πάει καλά.. Τώρα ὅπου καὶ εἶνε θὰ καταιβῇ.

Ὁ Νοὲλ ἐφαίνετο ἐρευνῶν ἐν τῷ κιβωτίῳ, ὅπερ μετὰ τοιούτου κόπου εἶχεν ἀνοίξει. Αἴφνης ὅμως ἔβαλε κραυγὴν δυσαρεσκείας καὶ ὀργῆς.

— Ἀλλ' αὐτὸ τὸ κατηραμένον κιβώτιον εἶνε ἄδειον! δὲν ἔχει τίποτε!

— Ἄδειον! εἶσθε βέβαιος; ἠρώτησεν ὁ ἀσπαλακοθήρας. Κυττάξτε ἀκόμη.. λέγουν πῶς τὰ χαρτονομίσματα δὲν πιάνουν τόπο.

— Σ' τὴν ὀργήν! οὔτε χαρτονομίσματα ἔχει, οὔτε χρυσόν, οὔτε ἄργυρον, οὔτε τίποτε. Ἕνα μικρὸν χαρτοφυλάκιον εὑρίσκω μόνον, τὸ ὁποῖον περιέχει φαίνεται ἔγγραφα.

— Πάρτετο κι' αὐτό, κύριε Νοέλ. Τὸ δίδομεν ὅπου ἀνήκει.

Ὁ διάλογος οὗτος ὁ μεγαλοφώνως γινόμενος, διεκόπη αἰφνιδίως.

Γνωστόν, ὅτι ἐπὶ τεταμένου σχοινίου, ὅσον μακρὸν καὶ ἂν εἶνε, οἱ κατὰ τὸ ἓν αὐτοῦ ἄκρον γινόμενοι κλονισμοὶ μεταδίδονται ἀκριβῶς εἰς τὸ ἕτερον. Ὁ Νοὲλ λοιπόν, ἐνῷ ἦτο ἀνηρτημένος εἰς ὕψος ἑξήκοντα ποδῶν ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, ἠσθάνθη ὅτι κάτι συνέβαινεν ἐπὶ τοῦ σχοινίου ἐν τῷ κήπῳ· τοσοῦτον δὲ συνεχεῖς ἦσαν οἱ κλονισμοί του, ὥστε πρόδηλον ἦτο ὅτι προσεπάθει τις νὰ τὸ λύσῃ ἢ νὰ τὸ κόψῃ. Ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Γριβέ, οἵτινες ἐκράτουν τὸ ἄλλο ἄκρον, παρετήρησαν καὶ αὐτοὶ τὴν παράδοξον ἐκείνην κίνησιν, καὶ ἤρχιζον ἀνησυχοῦντες, ὅτε ὁ Νοὲλ ἐκραύγασε:

— Γρήγορα, φίλοι μου! Κάποιος προσπαθεῖ εἰς τὸν κῆπον νὰ κόψῃ τὸ σχοινί. Ἂς τρέξῃ εἰς ἀπὸ σᾶς, εἰδεμὴ ἐχάθην!

Ὁ ὀδοστάτης ὥρμησεν εὐθὺς κάτω τῶν ἐρειπίων· ἀλλ' ἐν μέσῳ τοῦ σκότους προσέκοπτε κατὰ μυρίων ἐμποδίων κ' ἐδυσκολεύετο νὰ εὕρῃ τὴν θύραν. Ἐν τούτοις ὁ ἀσπαλακοθήρας ἐφώνει ἐντόνως, πολὺ ἐντονώτερον τῆς νωθρᾶς καὶ ἀταράχου φύσεώς του.

— Καταίβα, κύριε Νοέλ, καταίβα γρήγορα! Ἄφησε τὰ ἀγκίστρια! Γλύστρησε! δὲν ἔχεις καιρό, καταίβα! ἔλα... γρήγορα!

— Ὁ Νοὲλ ἐνόει τὸν κίνδυνον, κ' ἔσπευσε ν' ἀκούσῃ τὴν συμβουλήν. Ἀποβαλὼν πολλὰ πράγματα, στενοχωροῦντα τὰς κινήσεις του, ὠλίσθησεν ἐπὶ τοῦ σχοινίου. Χάρις δὲ εἰς τὴν ῥώμην αὐτοῦ καὶ τὴν γυμναστικήν του ἐπιτηδειότητα, ἐφαίνετο ὅτι μετὰ ἓν λεπτὸν ἤθελε φθάσει εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ὁ ἀσπαλακοθήρας ἐξηκολούθει ἐνθαρρύνων αὐτὸν διὰ τῆς φωνῆς.

Ὁ Γριβὲ ἐν τοσούτῳ εἶχε κατορθώσει ν' ἀνεύρῃ τὴν θύραν καὶ ὥρμησεν εἰς τὸν κῆπον, ὃν ἐφώτιζεν ἡ σελήνη. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ πλησιάσῃ σιωπηλῶς εἰς τὸ δένδρον, ὅπου ἦτο δεδεμένον τὸ σχοινίον, ἵνα καταλάβῃ ἐπ' αὐτοφώρῳ τοὺς κακοποιούς, ἐφώνησε μακρόθεν:

— Κακοῦργοι! λησταί! Τί κάμνετε αὐτοῦ! Αὐτὸ εἶνε δολοφονία!

Τῶν ἀκαίρων δὲ τούτων ὕβρεων ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν, ὅτι ὁ ὀδοστάτης, φθὰς ὑπὸ τὸ δένδρον οὐδένα εἶδε, ἤκουσε δὲ μόνον βήματα δρομαῖα φεύγοντα πρὸς τὴν ζυγιοφυτείαν.

Ὁ Γριβὲ ἐνόμιζεν ὅτι ἔφθασεν ἐγκαίρως, ἵνα προλάβῃ τὴν καταστροφήν· ἐνῷ δὲ ἡτοιμάζετο νὰ τραπῇ εἰς καταδίωξιν τοῦ φυγάδος, πάταγος αἰφνίδιος ἐνέπλησεν αὐτὸν φρίκης. Τὸ σχοινίον, ὅπερ εἶχεν ἤδη κοπῇ κατὰ τὸ πλεῖστον ὅτ' ἐπεφάνη ὁ ὀδοστάτης, ἐῤῥάγη αἴφνης, καὶ παρασυρόμενον ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ Νοὲλ ἀνελήφθη συρίζον εἰς τὸν ἀέρα. Οἱ κόμβοι του ἠκούοντο προστριβόμενοι ἐπὶ τῶν πυρικαύστων λίθων, οἵτινες ἐτρίβοντο εἰς θρύμματα, συγχρόνως δὲ κραυγαὶ ἠκούσθησαν ἔνδοθεν τῶν ἐρειπίων.

Ὁ Γριβέ, ὡς φαντάζεταί τις, δὲν ἐσκέφθη πλέον νὰ καταδιώξῃ τὸν ὑποτιθέμενον ἐργάτην τῆς συμφορᾶς αὐτῆς, κ' ἔδραμεν εἰς βοήθειαν τῶν φίλων του· ἀλλ' ἤδη ὁ κίνδυνος δὲν ἦτο πλέον τοσοῦτον τρομερὸς ὅσον τὸν ὑπέθετε, κατ' ἐκείνην τοὐλάχιστον τὴν στιγμήν.

Ἐνθυμεῖται ὁ ἀναγνώστης, ὅτι ὁ τοῖχος εἶχε ῥαγῆ πολλαχοῦ ὑπὸ τῆς βίας τοῦ πυρός. Ἐνῷ δὲ τὸ σχοινίον κοπὲν ἀπεσύρετο μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος, ἐνεπλάκη ταχέως εἴς τινα τῶν ῥωγμῶν ἐκείνων, κ' ἔφθειρεν αὐτὴν ὡς πρίων διὰ τῶν κόμβων του. Οὕτω κατ' ἀρχὰς μὲν κατέστη πως βραδυτέρα ἡ κίνησις, εἶτα δὲ κόμβος χονδρότερος τῶν ἄλλων ἀνέκοψεν αὐτὴν ἐντελῶς. Ἀλλ' οὐχ ἧττον ὁ Νοὲλ εὑρίσκετο ἔτι αἰωρούμενος εἰς ὕψος τριάκοντα ποδῶν ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, καὶ ὁ ἐλάχιστος κλονισμὸς ἠδύνατο νὰ παρασύρῃ τὸν σωτήριον κόμβον.

Ὁ Γριβὲ δὲν εἶχεν ἀκριβῆ συνείδησιν τοῦ ἀκροσφαλοῦς τῶν πραγμάτων. Ἔβλεπε μόνον ὅτι ὁ φανὸς εἶχε μείνει ἀκίνητος καὶ τὸ σχοινίον δὲν κατέβαινε πλέον, ἀνησύχει ὅμως πάντοτε, κ' ἐφώνησε.

— Τί νὰ κάμωμεν τώρα;

— Τὴν προσευχή μας γιὰ τὸν καλὸ φίλο μας, τὸν κ. Νοέλ, ἐψιθύρισε πενθίμως ὁ Ἰωάννης. Μόνον ὁ θεὸς 'μπορεῖ νὰ τὸν βγάλῃ ἀπ' ἐκεῖ....

Πρόσεχε, κύριε Νοέλ, προσέθηκε μεγαλοφώνως.. θαρῶ πῶς ὁ κόμπος ἄρχισε νὰ φεύγῃ.

— Δὲν ἠμπορῶ πλέον νὰ βασταχθῶ, ἀπήντησεν ὁ νέος διὰ φωνῆς σβεννυμένης. Τὰ χέρια μου εἶνε κατασχισμένα.

— Κράτει ἀκόμη ὀλίγο... πᾶμε νὰ φέρωμε σκάλα.

— Ἀδύνατον! δὲν ἔχω δύναμιν!

— Καταίβα λοιπόν,.. σιγά... σιγά...

— Ὁ θεὸς βοηθός! ἐψιθύρισεν ὁ Νοέλ.

Καὶ ὠλίσθησε πάλιν πρὸς τὰ κάτω.

Ἀλλ' ὁ ἀσπαλακοθήρας εἶχε δίκαιον φοβούμενος τὴν ἀπόπειραν ταύτην, καὶ ἡ ἐπελθοῦσα καταστροφὴ ὑπῆρξε φοβερά.

Τὸ σχοινίον ἐνέδωκεν αἴφνης διὰ μιᾶς καὶ ἀπεσύρθη βιαίως, παρασύρον ἓν μέρος τοῦ τοίχου. Διὰ τοῦ ἀνοιχθέντος χάσματος εἰσῆλθε τὸ φῶς τῆς σελήνης, ἀλλὰ συνεσκοτίσθη πάραυτα ὑπὸ νέφους πυκνοῦ κονιορτοῦ. Ἠκούσθη συγχρόνως πάταγος ὑπόκωφος, γόοι ἀνεμίχθησαν μετ' αὐτοῦ, καὶ σωρὸς λίθων, ξύλων καὶ κονιαμάτων κατεκρημνίσθη ἐπὶ τῆς θέσεως, ὅπου εὑρίσκοντο ὁ Νοὲλ καὶ ὁ Ἰωάννης. Καὶ ὁ ὀδοστάτης αὐτὸς παρεσύρθη ὑπὸ τῆς καταπτώσεως καὶ ἀνατραπεὶς ἐρρίφθη εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων βημάτων. Ἐπί τινας ἔτι στιγμὰς ἐξηκολούθησεν ὁ τοῖχος κρημνιζόμενος, κ' ἐφαίνετο ὅτι ἔμελλεν ὁλόκληρος νὰ καταπέσῃ. Ἀλλὰ βαθμηδὸν ἔπαυσεν ὁ πάταγος, τὸ νέφος διελύθη, κ' ἐκτὸς εὐρέος ῥήγματος ἀνοιγέντος ὑπὸ τὸν φεγγίτην, ἡ θέα τοῦ τοίχου ἔμεινεν οἵα καὶ πρότερον.

Ὁ Γριβέ, καίτοι πλήρης μωλώπων, οὐδεμίαν εἶχε σπουδαίαν πληγήν. Συνελθὼν μετ' ὀλίγον ἐκ τῆς ἀπὸ τῆς πτώσεως ζάλης, ἀνηγέρθη ἐν μέσῳ τοῦ σκότους κ' ἐφώνησεν ἐναγωνίως:

—Κύριε Νοέλ! Γιάννη! φίλοι μου! δι' ὄνομα θεοῦ,.. ποῦ εἶσθε;

Οἰμωγὴ ἀσθενὴς ὡς ἐπιθανάτιος βόγχος ἠκούσθη.

— Ποῦ εἶσθε; ποῦ; ἠρώτησε καὶ πάλιν ὁ ὀδοστάτης, προσπαθῶν ν' ἀναρριχηθῇ τὸν σωρὸν τῶν συντριμμάτων.

Ἀλλὰ τὴν φορὰν αὐτὴν οὐδεμίαν ἔλαβεν ἀπάντησιν, σιγὴ δὲ νεκρικὴ ἐπεκράτησε καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ πυρικαύστου οἰκοδομήματος.

(Ἕπεται συνέχεια).

Τὰ σφάλματα τῶν κοινῶν ἀνθρώπων ὁμοιάζουσι πρὸς τὴν κακὴν πορείαν τῶν ὡρολογίων, ἥτις μόνον ἓν ἄτομον παραβλάπτει. Τὰ σφάλματα ὅμως τῶν ἐπισήμων πρὸς τὰ λάθη τῶν μεγάλων ὡρολογίων, ἅτινα ἀποπλανῶσι πολλούς.

ΔΥΟ ΛΗΣΜΟΝΗΘΕΝΤΕΣ

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον φύλλον.)

Τὰ προνόμια, ὑπὲρ ὧν ἐδούλευσεν ἡ Ἀθηναία ὀδαλίσκη ἐν τῷ γυναικωνίτῃ τοῦ σουλτάνου, διετηρήθησαν κατὰ τὴν διαρκειαν τῆς τουρκοκρατίας. Ὑπὲρ αὐτῶν δ' ἔπεσε θῦμα καὶ ὁ Μιχαὴλ Λίμπονας μετὰ πάροδον ὀλίγων δεκαετηρίδων.

Ὁ Μιχαὴλ Λίμπονας ἀνῆκεν εἰς ἔντιμον καὶ εὔπορον οἶκον τῶν Ἀθηνῶν. Παιδευθεὶς δὲ τὸ πρῶτον ἐν Ἀθήναις τὰ κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου διδασκόμενα γράμματα, ἐστάλη ἔπειτα ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰκοσαέτης τὴν ἡλικίαν εἰς τοὺς Παρισίους τῶν τότε χρόνων, τὴν Βενετίαν, ὅπως συμπληρώσῃ τὰς ἐγκυκλοπαιδικὰς αὐτοῦ γνώσεις καὶ ἐπιδοθῇ εἰς τὸ ἐμπόριον, ὡς καὶ πολλοὶ ἄλλοι ὁμογενεῖς, οἵτινες ἀπετέλουν ἐκλεκτὴν καὶ πολυάριθμον ἀποικίαν ἐν τῇ θαλασσοκράτορι πόλει. Ταχέως δὲ κατώρθωσε νὰ διακριθῇ καὶ ἀγαπηθῇ παρὰ τῶν μελῶν τῆς ἐν Βενετίᾳ ἑλληνικῆς ἀδελφότητος, οὕτως ὥστε καὶ εἰς ἐπιστάτην αὐτῆς βλέπομεν αὐτὸν προχειρισθέντα διὰ τὸ ἔτος 1661. Ἐν τῷ ἀξιώματι δὲ τούτῳ ἠδυνήθη νὰναπτύξῃ τὴν περικοσμοῦσαν αὐτὸν ἐλεημοσύνην καὶ φιλανθρωπίαν καὶ πολλὰ κατώρθωσε νὰ πράξῃ ἀγαθὰ εἰς τοὺς παρεπιδημοῦντας ἢ χάριν ἐμπορίας μεταβαίνοντας εἰς Βενετίαν ἀπόρους ὁμογενεῖς. Ἐπιστρέψας δ' εἰς Ἀθήνας τῷ 1663, διέτριψεν ἔκτοτε αὐτόθι, νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα ἑνὸς τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως, τοῦ Ἰωάννου Μπενιζέλου.

Ὁ Λίμπονας, ζήσας ἐν τῇ ξένῃ καὶ ἱκανῶς μορφωθείς, ἀνήκων δ' εἰς ἕνα τῶν ἐγκρίτων οἴκων τῆς πόλεως καὶ συνδεθεὶς διὰ κηδεστείας μετὰ μιᾶς τῶν πρώτων οἰκογενειῶν τῶν Ἀθηνῶν, βαρυθύμως ἔβλεπε τὴν πόλιν δουλεύουσαν εἰς τοὺς Ἀγαρηνούς. Ἡ ψυχή του ἤλγει, ὅτε ἔβλεπε καὶ αὐτὰ τὰ προνόμια, ἅτινα εἶχον χορηγηθῆ εἰς τὴν πόλιν ὑπὸ τοῦ Ἀχμὲτ, προσαρτήσαντος τὰς Ἀθήνας εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ κισλὰρ-ἀγᾶ, καταπατούμενα ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπιτρόπων τοῦ ἀρχιευνούχου. Ὅτε λοιπὸν οἱ Ἀθηναῖοι, βαρυνθέντες τὰς καταχρήσεις τῶν Τούρκων ἀρχόντων, ἀπεφάσισαν νὰ στείλωσιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν πρεσβείαν, πρῶτος ἐξελέχθη ὑπὸ τῶν προεστώτων ὡς ἀπεσταλμένος ὁ Μιχαήλ.

Ἡ πρεσβεία τῶν Ἀθηναίων ἐξήγειρε τὸ διάφορον καὶ τὴν περιέργειαν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Τούρκων. Ἐν συγχρόνῳ στιχουργήματι παριστάνεται ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων ἀφηγουμένη ὡς ἐξῆς τὴν εὐμένειαν, μεθ' ἧς ἐγίνοντο πάντοτε ἀποδεκτοὶ ὑπὸ τοῦ ἀρχιευνούχου οἱ Ἀθηναῖοι·

Διατί εἶν' κριτὴς 'ποῦ κυβερνᾷ μὲ τὴν δικαιοσύνην,
καὶ τοὺς ραγιάδαις ἀγαπᾷ, μὰ πλειὰ τοὺς Ἀθηναίους,
τὰ τιμημένα τέκνα μου, καὶ γέροντες καὶ νέους·
ὅσαις φραῖς ἐφαίνονταν 'μπροστά του οἱ Ἀθηναῖοι,
π' ὅλα τὰ γένη καὶ φυλαῖς ἐδείκταστν ὡραῖοι·
εἴκοσι 'ποῦ νὰ ἐστέκασιν ἐφαίνονταν σαράντα,
μὲ παλαιὰ φορέματα, καθὼς τὰ ἐφέρναν πάντα,
καὶ μὲ τὰ σκιάδια τὰ 'ψηλὰ 'ποῦ εἶχαν 'ς τὸ κεφάλι,
στολίζοντάς τους τὸ κορμὶ μὲ δόξαν τους μεγάλη·
καὶ μέρος διὰ τὴν εὐμορφιὰν, μέρος διὰ τὴν σοφίαν
καὶ διὰ τὴν εὐπρέπειαν καὶ διὰ τὴν εὐγενείαν,
ἂν ἦσαν ἐμπρὸς εἰς τὸν κριτὴν χιλιάδες νὰ κριθοῦσι,
τοὺς Ἀθηναίους ἔκραζε νὰ σώσουν νὰ του εἰποῦσι
ἂν εἶχασι παράπονα, νὰ τους ἐλευθερώσῃ
καὶ 'κείνων 'ποῦ τοὺς τυραννοῦν θάνατον νὰ τους δώσῃ.

Ὁ Λίμπονας παρουσιάσθη λοιπὸν εὐθαρσὴς πρὸ τοῦ κισλὰρ-ἀγᾶ καὶ μετὰ παρρησίας διηγήθη αὐτῷ τὰς πιέσεις ἃς ὑφίσταντο οἱ Ἀθηναῖοι, τὰ νέα βάρη, τὰς παραβιάσεις τῶν σουλτανικῶν προνομίων τῆς πόλεως. Τυχὼν δὲ τοῦ ποθουμένου, ἐπέστρεψεν εἰς τὰς Ἀθήνας, φέρων ἐπιεικεῖς διαταγὰς τοῦ ἀρχιευνούχου, ἐξασφαλιζούσας τὴν ἐλάφρυνσιν ἀπὸ τῶν δεινῶν. Ἀλλ' ἡ εὐθαρσὴς ἐκτέλεσις τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ κατέστησε τὸν Λίμπονα μισητὸν εἰς τοὺς Τούρκους τῶν Ἀθηνῶν, οἵτινες ἐστεροῦντο, ἕνεκα τῆς αὐστηρᾶς ἐπεμβάσεως τοῦ ἀρχιευνούχου, τῶν ἐκ τῆς πλεονεξίας κερδῶν. Ἐμελέτων λοιπὸν νὰ θανατώσωσιν αὐτὸν καὶ ἐστασίαζον, νομίζοντες, ὅτι θὰ κάμψωσι τὴν γνώμην τοῦ εὐγενοῦς τῶν Ἀθηναίων προστάτου. Ἀλλ' ὁ Λίμπονας οὐ μόνον ἔμενεν ἄκαμπτος, ἀλλὰ καὶ, πάλιν μεταβὰς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, παρέστη ἐκ νέου πρὸ τοῦ εὐνούχου, καὶ εἶπεν εἰς αὐτὸν κατὰ τὸν στιχουργόν·

..... αὐθέντη μου, κεφάλι δοξασμένο,
βασιλικὸ καὶ φρόνιμο καὶ πολυχρονημένο,
τινὰς δὲν ὑποτάσσεται εἰς τὰ προστάγματά σου
μηδ' ἐπροσκύνησε ποτὲ χοντζέτια τὰ δικά σου.
Μα ἂν εἶν' καὶ 'ς ταῖς ἀπόφασες πρέπει τῶν αὐθεν-
[τάδων
ὑπακοή, καὶ φύλαξις 'ς τὸ δίκηο τῶν ραγιάδων.
δόσε μου βοῦλλα καὶ ἄνθρωπον βασιλικὸν νὰ κάμῃς
κεθένας του νὰ ὑποταχθῇ, καὶ, ἂν δὲν γενῇ, νὰ δράμῃς
μὲ τὸ σπαθὶ τὸ φλογερὸ νὰ κόψῃς τὰ κεφάλια
καὶ νὰ τους κάμῃς τέσσερα κομμάτια 'σὰν βοδάλια.

Ὁ ἀρχιευνοῦχος πεισθεὶς ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ εἰς τὰς Ἀθήνας τζαούσην μετ' αὐστηρῶν διαταγῶν, ὅπως δραστηρίως ἐργασθῇ ὑπὲρ τῶν ἀξιώσεων τοῦ Λίμπονα καὶ τῶν προνομίων τῶν Ἀθηναίων. Ἕκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ τὴν μανίαν τῶν ἐχθρῶν, οὓς ἀγέρωχος προσέβλεπε μετὰ τὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστροφὴν ὁ Λίμπονας, συμπεριπατῶν μετὰ τοῦ τζαούση εἰς δήλωσιν τοῦ θριάμβου τοῦ δικαίου κατὰ τῆς ἀδικίας. Ἀλλ' ἡ ὀργὴ τῶν ἐπαξίως τιμωρουμένων καὶ περιστελλομένων εἶχε κορυφωθῆ εἰς τὸ ἔπακρον, καὶ ἐκαιροφυλάκτουν ἤδη, ὅπως ἐκδικηθῶσι κατ' αὐτοῦ.

Τῇ 23 Δεκεμβρίου 1678 ὁ Λίμπονας ἐξήρχετο ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ καδῆ μετὰ τοῦ τζαούση, ὅτε οἱ ἐλλοχῶντες Ἀγαρηνοὶ ἐπιπίπτουσι κατ' αὐτοῦ μανιώδεις. Διὰ μαχαιρῶν, διὰ ξιφῶν, διὰ λίθων πατάσσεται καὶ κόπτεται ὁ προστάτης τῶν Ἀθηναίων, καὶ καταμελίζεται ἀνηλεῶς· οἱ μυελοί του χύνονται, οἱ ὀφθαλμοί του ἐξορύσσονται. Ὑπῆρξεν ἀληθὴς μάρτυρος θανάτος ὁ τοῦ Λίμπονα κατὰ τὴν προπαραμονὴν ἐκείνην τῶν Χριστουγέννων, καθ' ἣν ἡμέραν ἡ ἐκκλησία ἑορτάζει τὴν μνήμην τῶν ἐν Κρήτῃ δέκα μαρτύρων.

Ὁ φόνος τοῦ Λίμπονα, ἄγοντος περίπου τὸ ἑξηκοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας, κατέθλιψεν οὐ μόνον τοὺς οἰκείους αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν ἅπασαν. Καὶ αὐτὸς ὁ Ὀθωμανὸς διοικητὴς κατελήφθη ὑπ' ὀργῆς ἐπὶ τῷ ἀπανθρώπῳ θανάτῳ τοῦ φιλοπάτριδος πολίτου. Καὶ ἡ μὲν τιμωρία τῶν ἐνόχων δὲν ἦτο εὐχερής, καθότι οἱ Τοῦρκοι τῆς πόλεως εἶχον ἐπιπέσει κατὰ τοῦ Λίμπονα συσσωματωμένοι, τοῦ' ὅπερ καθίστανε τὸν ἔλεγχον δυσκολώτερον καὶ τὴν ποινὴν ἐπικινδυνοτέραν διὰ τὸν τολμηρὸν τιμωρόν. Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι, ὧν τὸ φρόνημα εἶχε μεγάλως ὑψώσει ἡ παρρησία καὶ ἐπιμονὴ τοῦ Λίμπονα ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῆς πόλεως καὶ ἡ προστασία ἧς ἐτύγχανον χάριν αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει, οὐδαμῶς ἠνείχοντο νὰ μείνῃ ἀτιμώρητος ὁ μαρτυρικὸς θάνατος τοῦ ἀγαθοῦ αὐτῶν καὶ θαρραλέου κηδεμόνος. Θλιβερά, ἀλλὰ γενναία καὶ ἀποτελεσματικὴ ὑπῆρξεν ἡ ἀπόφασις ἣν ἔλαβον οἱ γέροντες καὶ προεστῶτες τῆς πόλεως, προεξάρχοντος αὐτοῦ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ φονευθέντος. Παραλαβόντες τὰς σάρκας καὶ τὰ ὀστὰ τοῦ Λίμπονα, ἔπλευσαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ παρέστησαν πρὸ τοῦ ἀρχιευνούχου. Γοεραὶ ἦσαν ἐνώπιον τοῦ κισλὰρ-ἀγᾶ αἱ κραυγαὶ τῶν Ἀθηναίων πρεσβευτῶν ἐπιδεικνυόντων τὰ ἐσπαραγμένα λείψανα τοῦ μάρτυρος. Ὁ στιχουργὸς παρέστησε τοὺς νεκροφόρους πρέσβεις λέγοντας εἰς τὸν κισλὰρ-ἀγᾶν·

Ἄδικο ἀπάνω 'ς ὄδικο, αὐθέντη μας, ἐγείνη
καὶ ἤλθαμε πρὸς τοῦ λόγου σου νὰ κάμῃς δικαιοσύνη·
ἐσὺ, αὐθέντη καὶ κριτὰ, κεφάλι δοξασμένο,
στοχάσου τὸ κεφάλι του πῶς τῶχουν σκορπισμένο,
στοχάσ' ἐκεῖνον 'ποῦστειλες μαζὶ μὲ τὸν τζαούση,
στοχάσου μὲ τὰ 'μάτια σου καλὰ νὰ τον ἰδοῦσι
στοχάσου καὶ τὰ κόκκαλα ὁποῦνε τσακισμένα,
ἰδὲς καὶ τὰ κομμάτια του 'ς τὰ αἵματα βαμμένα!

Ἡ τιμωρία τῶν φονέων δὲν ἐβράδυνεν. Ὁ ἀρχιευνοῦχος συγκινηθεὶς διέταξε νὰ καταδιώξωσιν αὐτοὺς ἀμειλίκτως καὶ νὰ φέρωσιν αὐτοὺς δεσμίους εἰς Κωνσταντινούπολιν. Καὶ τινες μὲν αὐτῶν ἐφυλακίσθησαν, τινὲς δ' ἐξωρίσθησαν καὶ ἄλλοι ἔτυχον σκληροῦ θανάτου.

Ἡ πόλις δὲν ἐλησμόνησε τὸν ὑπὲρ τῶν προνομίων αὐτῆς μαρτυρήσαντα. Ἡ δὲ εἴδησις τοῦ θανάτου αὐτοῦ συνεκίνησεν οὐχ ἧττον τοῦ ἄστεος τοὺς ἐν Βενετίᾳ Ἀθηναίους καὶ τὴν λοιπὴν αὐτόθι παροικίαν, ἥτις, γνωρίσασα πρὸ ἐτῶν τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ζῶντος, ἐθρήνησεν αὐτὸν πικρότατα νεκρόν. Ὁ ἐφημέριος τῆς αὐτόθι ἑλληνικῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου Ἀντώνιος Μπουμπούλης ὁ Κρὴς ἐξέδωκεν ὀλίγα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λίμπονα ἔτη, τῷ 1681, τὸν *θρῆνον τῆς περιφήμου πόλεως Ἀθήνης διὰ τὸν ἐπώδυνον καὶ πολύκλαυστον θάνατον τοῦ παμφιλτάτου καὶ πιστοτάτου αὐτῆς πολίτου καὶ εὐπατρίδου Μιχαὴλ Λίμπονα τοῦ ἀειμνήστου, ἀδίκως καὶ ἀπηνῶς ὑπὲρ αὐτῆς φονευθέντος*. Ἐν τῷ στιχουργήματι τοῦ Κρητὸς ἱερέως, ἀφιερωθέντι εἰς τὸν ἐν Βενετίᾳ ἔγκριτον Ἀθηναῖον καὶ φίλον τοῦ Λίμπονα Μιχαὴλ τὸν Περούλην, παριστάνεται αὐτὴ ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν θρηνοῦσα τὸν προσφιλῆ αὐτῆς υἱὸν διὰ στίχων, οἵτινες πολλάκις ἐνέχουσι πάθος, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀληθὲς ποιητικὸν κάλλος.

Καὶ ἡ Βασιλικὴ καὶ ὁ Λίμπονας ἀφιέρωσαν τὴν καρδίαν αὐτῶν εἰς τὴν γεννέτειραν πόλιν καὶ ἐθυσίασαν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας αὐτῆς τὸ σῶμα, ἡ μὲν ὑπὸ τὰς θωπείας ἰσχυροῦ τῶν Ὀθωμανῶν μονάρχου, ὁ δὲ ὑπὸ τὰς μαχαίρας ἀπίστων δολοφόνων. Ἐν μέσῳ δὲ τόσων ἄλλων ὀνομάτων, δικαίως θὰ καθέξωσι θέσιν ὀφειλομένην εἰς τὴν φιλοπατρίαν αὐτῶν οἱ δύο λησμονηθέντες.

Σπυρ. Π. Λαμπρος

ΣΑΙΞΠΗΡ

Βίος καὶ ἔργα αὐτοῦ.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.)

Ζωηρότατα περιγράφει ὡσαύτως ὁ ποιητὴς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ὑπερηφάνου, ὑψηλόφρονος καὶ ἀκάμπτου πολεμιστοῦ Κοριολανοῦ, ὅστις ἔχων συναίσθησιν τῆς ἀξίας καὶ τῶν πράξεων, ἀπαξιοῖ νὰ περιποιηθῇ τὸν λαὸν ἵνα γείνῃ ὕπατος.

«Τὸ φρόνημά του, λέγει ὁ Μενήνιος, εἶνε παραπολὺ ὑψηλὸν διὰ τὸν κόσμον τοῦτον. Οὔτε τὸν Ποσειδῶνα ἤθελε κολακεύσει διὰ τὴν τρίαινάν του, οὔτε τὸν Δία διὰ τοὺς κεραυνούς του. Ἔχει τὴν καρδίαν ἐπὶ τῶν χειλέων· ὅ,τι διανοεῖται, τὸ λέγει ἡ γλῶσσά του· ὅταν δὲ ὀργισθῇ, λησμονεῖ ὅτι ὑπάρχει καὶ θάνατος. Οὐδόλως ἐννοεῖ νὰ κολακεύσῃ τὸν λαὸν καὶ τοὺς δημάρχους.

«Ἂς μετέλθωσι, λέγει, κατ' ἐμοῦ πᾶσαν δυνατὴν βίαν· ἂς μὲ ἀπειλήσωσι ὅτι θὰ μὲ φονεύσωσιν ἐπὶ τροχοῦ ἁμάξης, ἢ ὅτι θὰ μὲ σύρωσι πόδες ἀγρίων ἵππων, ἂς ἐπισωρεύσωσι δέκα λόφους ἐπὶ τῆς Ταρπηίας, ἵνα τὸ ἀπ' αὐτῆς ὕψος

τῆς ἀβύσσου ἀποβῇ τοιοῦτον, ὥστε νὰ μὴ ἐξικνῆται μέχρι τοῦ πυθμένος αὐτῆς ὁ ὀφθαλμός· ἐν τούτοις θὰ εἶμαι διὰ παντὸς πρὸς αὐτοὺς οἷος εἶμαι.

«Ὀφείλεις,τῷ λέγει ὁ δήμαρχος, ν' ἀπολογηθῇς πρὸς ἡμᾶς. Σὲ ἐγκαλοῦμεν ὡς ἐπιδιώξαντα τὴν κατάργησιν τῶν καθεστώτων ἐν Ρώμῃ,καὶ θελήσαντα δι' ἐπιτηδείων τρόπων νὰ περιβληθῇς τυραννικὴν ἐξουσίαν, δι' ὃ παρίστασαι ὡς προδότης τοῦ λαοῦ.Ἀλλ' ἡ κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ δημάρχου ἐκτοξευθεῖσα ὕβρις τοσοῦτον ἐξηγρίωσε τὸν Καριολανόν, ὥστε περιφρονῶν καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς πολίτας ἀναφωνεῖ:

«Ἂς περιβάλωσι τὸν λαὸν αἱ φλόγες τοῦ »κέντρου τοῦ Ἅδου! Ἐμὲ νὰ ὀνομάσωσι προ»δότην! Βλάσφημε δήμαρχε! Καὶ εἴκοσι χι»λιάδες θάνατοι ἂν ἦσαν ἐντὸς τῶν ὀφθαλμῶν »σου, καὶ ἄλλα τόσα ἑκατομμύρια ἐν τῇ πυγ»μῇ σου, καὶ τὸ διπλάσιον τούτων ἐπὶ τῆς ψευ»δοῦς γλώσσης σου,θὰ σοὶ ἔλεγον ὅτι ψεύδεσαι, »μετὰ φωνῆς τόσον εἰλικρινοῦς, μεθ' ὅσης προσ»εύχομαι εἰς τοὺς Θεούς.

«Νὰ κρημνισθῇ ἀπὸ τῆς Ταρπηίας, ἀναφωνοῦσιν οἱ πολῖται.

«Ἂς μοὶ ἐπιβάλωσι τὸν ἀπὸ τῆς ἀποκρή»μνου Ταρπηίας θάνατον, ἀποκρίνεται ὁ ὑπερή»φανος Ρωμαῖος, ἂς μ' ἐξορίσωσι νὰ πλανῶμαι »τῇδε κακεῖσε, ἂς μὲ ἐκδάρωσι ζῶντα, ἂς μὲ »ῥίψωσιν εἰς τὰς εἰρκτάς, καὶ νὰ μοὶ παρέχωσιν »ἕνα μόνον κόκκον σίτου καθ' ἑκάστην ἵνα »οὕτως ἀποθάνω ἐκ τοῦ λιμοῦ. Οὔτε ἀντὶ ἑ»νὸς εὐμενοῦς λόγου θὰ ἐξηγόραζον τὴν ἐπιεί»κειάν των, οὔτε θὰ κατεβίβαζον τὸ φρόνημά »μου, χάριν ὅλων ὅσα δύνανται νὰ χορηγήσωσι, »καὶ ἂν ἐπρόκειτο νὰ λάβω αὐτὰ ἀντὶ μιᾶς »«Καλημέρας».

Ἀκούσας δὲ ὅτι κατεδικάσθη εἰς ἐξορίαν ὡς ἐχθρὸς τοῦ λαοῦ, καὶ βλέπων τοὺς πολίτας ἐπιμένοντας εἰς τὴν ἐξορίαν του, ὀνειδίσας αὐτοὺς ἀπέρχεται ἵνα μετὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ συμμαχῶν ἐκδικηθῇ τοὺς ἐξορίσαντας αὐτοῦ ἀγνώμονας συμπολίτας του, τιμωρῶν οὕτω καὶ τὴν πατρίδα του. Ἀλλὰ πρὶν ἢ εἰσέλθῃ εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀσπόνδου αὐτοῦ ἐχθροῦ Ἀμφιδίου καὶ προσφέρῃ αὐτῷ τὰς ὑπηρεσίας του, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ δικαιολογήσῃ οὕτως εἰπεῖν ἑαυτὸν ἐπὶ τῇ ἀποφάσει του ταύτῃ. Πράττει δὲ τοῦτο, εἰκονίζων ὡς ἀκολούθως τὰς παντοίας μεταβολὰς καὶ περιπετείας τοῦ βίου.

«Ὁποῖαι, ὦ κόσμε, αἱ περιπέτειαί σου! λέγει ὁ εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἐχθροῦ μέλλων νὰ εἰσέλθῃ »Κοριολανός. Φίλοι πρὸ μικροῦ στενῶς συνδεδε»μένοι, φίλοι τῶν ὁποίων τὰ στήθη περικλείου»σι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν καρδίαν, φίλοι καὶ τὸν »χρόνον καὶ τὴν κλίνην καὶ τὰ δεῖπνα κοινὰ ἔ»χοντες, οἱονεὶ δίδυμοι καὶ ἀχώριστοι ἐν τῇ φι»λίᾳ, διίστανται δι' ἀσήμαντον ὅλως διαφορὰν »καὶ καθίστανται ἀδιάλλακτοι· ὡσαύτως καὶ ἀ»σπονδότατοι ἐχθροί, ὧν ὁ ὕπνος ἐταράχθη ὑπὸ »τοῦ πάθους καὶ τῶν πρὸς ἀμοιβαῖον ὄλεθρον »σχεδίων, τυχαίως καὶ ἕνεκεν ἀσημάντου ὅλως »συμβεβηκότος γίνονται φίλοι ἐγκάρδιοι, καὶ »συνάπτουσι τῶν τέκνων αὐτῶν συνοικέσια. »Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς ἐμέ. Μισῶ τὴν »γενέτειραν χώραν, καὶ ἀγαπῶ τὴν ἐχθρικὴν »ταύτην πόλιν. Θὰ εἰσέλθω. Ἂν μὲ φονεύσῃ, θὰ »πράξῃ ἔργον δίκαιον, ἂν δὲ μὲ δεχθῇ,θὰ ὑπη»ρετήσω τὴν πατρίδα του.

»Οὐδέποτε πάθος, γράφει ὁ Fleming, ἠκρι»βολόγησε μετὰ τοσαύτης πιστότητος, οὐδέπο»τε ποιητὴς προητοίμασε κάλλιον τὴν ὁδὸν πρὸς »μετάβασιν, αἰφνιδίαν μέν, πλὴν κάλλιστα δι»καιολογουμένην ἐν φύσει ἐμπαθεῖ, ἧς προσε»βλήθη ἡ ὑπερηφάνεια, καὶ τὴν ὁποίαν κρατερὰ »ἀνάγκη ὠθεῖ εἰς ἐκδίκησιν.

Θαυμασίως ὑποτυποῦται καὶ τῆς Λαίδης Μάκ»βεθ ὁ χαρακτήρ. Ἡ καταπληκτικὴ διανοητικὴ »δύναμις, ἡ ἰσχυρὰ καὶ ἀμετάτρεπτος ἀπόφασις, »καὶ ἡ ὑπεράνθρωπος δύναμις τῶν νεύρων τῆς »Λαίδης Μάκβεθ,καθιστῶσιν αὐτήν, λέγει ἡ Ja»meson, *) τόσον φοβερὰν,ὅσον μισηταὶ εἰσιν αἱ »πράξεις της· ἀλλὰ δὲν εἶνε τέρας διαφθορᾶς »οὐδὲν ἔχον κοινὸν μετὰ τῶν ἀνθρώπων, οὔτε »μετέωρον, οὕτινος μετ' ἐκπλήξεως καὶ ἐν ἀμα»θεῖ φόβῳ παρατηροῦμεν τὴν καταστρεπτικὴν »πορείαν. Εἶνε φοβερὰ προσωποποίησις παθῶν »ἀγρίων καὶ ἰσχυρᾶς δυνάμεως, ἥτις ὅμως οὐδέ»ποτε ἀπομακρύνεται ἐκ τῆς φύσεως ἡμῶν τοσοῦτον, ὥστε νὰ ἀποβάλωμεν πᾶσαν πρὸς »αὐτὴν συμπάθειαν, διότι ἡ γυνὴ μένει πάντο»τε ἡ αὐτή, συνδεομένη πρὸς τὸ γυναικεῖον »φύλον καὶ τὴν φιλανθρωπίαν.

Τὸ δεσπόζον αὐτῆς πάθος εἶνε ἡ φιλοδοξία· ἀλλὰ φιλοδοξεῖ μόνον ὑπὲρ τοῦ ἀνδρός, οὐχὶ ὑπὲρ αὐτῆς. Ἐν τῷ περιφήμῳ μονολόγῳ της, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Μάκβεθ, οὐδ' ἅπαξ,παρατηρεῖ ἡ Jameson,ἀναφέρει τὸ ὄνομά της, σκέπτεται μόνον περὶ τοῦ συζύγου ὃν διακαῶς ποθεῖ νὰ ἴδῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καθίσταται ὑποκρίτρια, ὠμή, ἀγρία, ἄπιστος, ἀναπτύσσει ὑπεράνθρωπους δυνάμεις, καθιστᾷ ἐκποδὼν πᾶν ἐμπόδιον, πειράται παντὶ σθένει νὰ καταβάλῃ πᾶσαν τοῦ Μάκβεθ δειλίαν ἢ δισταγμόν, καὶ τοὺς ἱεροὺς νόμους τῆς ξενίας παραβαίνουσα παρορμᾷ αὐτὸν εἰς τὸν φόνον.

»Εἶσαι Γλάμις, λέγει, καὶ Καουδὼρ, καὶ θὰ »γίνῃς ὅ,τι σοὶ προερρήθη. Ἀλλὰ φοβοῦμαι τὸν »χαρακτῆρά σου· ἔχει τόσην φυσικὴν ἀγαθότη»τα, ὥστε δὲν θὰ σὲ ἀφήσῃ νὰ βαδίσῃς διὰ τῆς »συντομωτάτης ὁδοῦ. Θέλεις νὰ γίνῃς μέγας.

*) Jameson's Shakespeare's heroines, σελ. 372.

»Δὲν στερεῖσαι φιλοδοξίας, ἀλλὰ σοῦ λείπει ἡ »κακία ἥτις πρέπει νὰ συνοδεύῃ αὐτήν.Ὅ,τι ἐ»πιθυμεῖς, τὸ θέλεις ἐναρέτως, καὶ ὄχι σκολιο»δρομῶν. Καὶ ὅμως ἐπιθυμεῖς κέρδος ἄδικον. »Ἔχεις ἀνάγκην, ὦ κραταιὲ Γλάμη, φωνῆς, ἥ»τις νὰ σοὶ λέγῃ: «Οὕτω πρέπει νὰ πράξῃς,ἂν »θέλῃς τὴν ἀπόκτησιν τοῦ πράγματος ἐκείνου »οὕτινος φοβεῖσαι πλειότερον τὴν ἐκτέλεσιν, παρ' »ὅσον εὔχεσαι νὰ μείνῃ ἀνεκτέλεστον. Σπεῦσον »ἐδῶ, ἵνα δυνηθῶ νὰ ἐγχύσω εἰς τὰ ὦτά σου τὸ »θάρρος μου, καὶ σκορπίσω διὰ τῆς γενναίας »μου γλώσσης πᾶν ὅ,τι σὲ χωρίζει ἀπὸ τοῦ »χρυσοῦ κύκλου, δι' οὗ ἡ Τύχη καὶ αἱ ὑπερφυ»σικαὶ δυνάμεις φαίνονται ἐπιθυμοῦσαι νὰ σὲ »στέψωσι.

Μανθάνουσα δὲ τὴν εἰς τὸν πύργον αὐτῆς ἄφιξιν τοῦ βασιλέως λέγει·

«Καὶ αὐτοῦ τοῦ κόρακος ἡ φωνὴ τοῦ κρώζοντος τὴν ὀλεθρίαν εἴσοδον τοῦ Δούγκαν εἰς τὰς »ἐπάλξεις τοῦ φρουρίου μου εἶνε βραγχώδης. Ἔλ»θετε, ὦ δαίμονες, οἵτινες παρακολουθεῖτε τοὺς »ἀπαισίους στοχασμούς, μεταβάλετε τὴν γυ»ναικείαν μου φύσιν, καὶ ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι πο»δῶν πληρώσατέ με ὠμότητος ἀγρίας! Πήξατε »τὸ αἷμα, φράξατε πᾶσαν δίοδον πρὸς τὴν συνεί»δησίν μου, ἵνα μὴ μεταμελείας αἴσθημα κλονί»σῃ τὴν ἀγρίαν μου ἀπόφασιν καὶ μὲ ἀποτρέψῃ »ἐκ τῆς ἐκτελέσεώς της. Ὦ ὄργανα τοῦ φόνου, »ὅπου καὶ ἂν πλανᾶσθε ἀόρατα, δεινὰ εἰς τοὺς »ἀνθρώπους κατεργαζόμενα, εἰσέλθετε εἰς τοὺς »γυναικείους μου μαστούς, καὶ τὸ γάλα εἰς χολὴν »μεταβάλετε. Ἐλθέ, βαθεῖα νύξ, καλύφθητι ἐν»τὸς τοῦ σκοτεινοτάτου καπνοῦ τοῦ ᾅδου, ἵνα μὴ »τὸ μὲν ὀξὺ ἐγχειρίδιόν μου ἴδῃ τὸ τραῦμα, ὅπερ »ἐπιφέρει, ὁ δὲ οὐρανὸς προκύπτων διὰ τοῦ πυ»κνοῦ πέπλου τῆς νυκτός, ἀναβοήσῃ «Στῆθι».

Μανθάνουσα δὲ, ὅτι ὁ Δούγκαν πρόκειται »νὰ ἀπέλθῃ αὔριον, ἀναφωνεῖ· «Ὦ! Οὐδέποτε »ὁ ἥλιος θὰ ἴδῃ τὸ αὔριον αὐτό. Τὸ πρόσωπόν »σου εἶνε βιβλίον,ὦ Θάνη,ἐν ᾧ δύναταί τις ἀλλό»κοτα πράγματα νὰ ἀναγνώσῃ. Διὰ ν' ἀπα»τήσῃς τὸν κόσμον,ἀνάγκη νὰ φέρεσαι ὅπως αὐ»τός· τουτέστιν,καθ' ὅλα εὐπροσήγορος. Δεικνύου »ὡς τὸ ἀθῶον ἄνθος, ἀλλ' ἔσο ὁ ὑπ' αὐτὸ κρυ»πτόμενος ὄφις. Πρέπει νὰ ὑποδεχθῶμεν τὸν »ἐρχόμενον ξένον. Ἀνάθες εἰς ἐμὲ τὰ τοῦ σπου»δαίου ἔργου τῆς νυκτός, οὕτινος ἡ ἐκτέλεσις »ἐξασφαλίσει ἡμῖν διὰ βίου τὸ ἰσχυρὸν σκῆπ»τρον καὶ τὴν παντοδυναμίαν.

Ὅπως δὲ ἡ Λαίδη Μάκβεθ εἶνε τύπος φιλο»δόξου γυναικός, οὕτω καὶ ἡ Πορκία εἶνε τύπος πιστῆς συζύγου.

»Εἰπέ μοι, ὦ Βροῦτε, λέγει πρὸς τὸν δύσθυμον καὶ ἀνήσυχον ἄνδρα της, τὴν ἀφορμὴν τῆς λύπης σου.

»Δὲν εἶμαι καλά, ἰδοὺ ἡ ἀφορμὴ, ἀποκρίνεται ὁ Βροῦτος, μὴ θέλων νὰ εἴπῃ τὸν λόγον τῆς ἀθυμίας καὶ ἀνησυχίας του.

«Πῶς, λέγει ἡ Πορκία, πάσχει ὁ Βροῦτος, »καὶ ὑπεκφεύγει ἐκ τῆς θερμῆς κλίνης του, καὶ »ἐκτίθεται εἰς τὰ καταστρεπτικὰ μιάσματα »τῆς νυκτός, καὶ προκαλεῖ τὸν ὑγρὸν καὶ μεμο»λυσμένον ἀέρα, διὰ νὰ δεινώσῃ τὴν νόσον του; »Ὄχι, Βροῦτέ μου. Ἡ ἀσθένειά σου εἶνε ἀσθέ»νεια ψυχική, ἣν δικαιοῦμαι νὰ μάθω, ὡς ἐκ τῆς θέσεως καὶ τῶν δικαιωμάτων μου· γονυπετὴς δέ σε καθικετεύω ἐν ὀνόματι τῆς πάλαι ποτὲ ὀνομαστῆς καλλονῆς μου, ἐν ὀνόματι τῶν ἐρω»τικῶν σου ὅρκων, καὶ τοῦ μεγάλου ἐκείνου, ὅς»τις συνέδεσε καὶ συνήνωσεν ἀμφοτέρους ἡμᾶς, σὲ καθικετεύω νὰ ἐξηγήσῃς εἰς ἐμέ, τὸ ἡμισύ σου, τὸν ἄλλον ἑαυτόν σου, τὸν λόγον τῆς με»λαγχολίας σου.»

«Μὴ γονυπετῆς, «τῇ λέγει ὁ Βροῦτος». Δὲν θὰ »εἶχον ἀνάγκην τούτου, ἐπαναλαμβάνει ἡ Πορ»κία, ἂν ἦσο ὁ καλός μου Βροῦτος. Εἰπέ μοι, »Βροῦτε, ἐν τῷ συμβολαίῳ τοῦ γάμου ἡμῶν »ὑπάρχει ὅρος ἀποκλείων με τοῦ νὰ μανθάνω »τὰ μυστικά σου; Ὑπὸ ὅρους λοιπὸν καὶ πε»ριορισμούς, οὕτως εἰπεῖν, σοὶ ἀνήκω, ὥστε νὰ »συντρώγω μόνον, νὰ συγκοιμῶμαι καὶ νὰ συν»διαλέγωμαι μετὰ σοῦ; Τὰ προπύλαια τῆς »καρδίας σου κατοικῶ λοιπόν; Ἂν τὸ πρᾶγμα »ἔχῃ οὕτω, τότε ἡ Πορκία εἶνε παλλακὶς καὶ »ὄχι σύζυγος τοῦ Βρούτου.»

Τοῦ δὲ αἱμοβόρου καὶ ὑποκριτοῦ ἡγεμόνος Ριχάρδου τοῦ Γ'.τὸν χαρακτῆρα εἰκονίζει πιστῶς ἡ παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἐκφερομένη περὶ τοῦ χαρακτῆρός του ἀκόλουθος ὁμολογία· «Μὲ τὸ μει»δίαμα, λέγει, ἐπὶ τῶν χειλέων δύναμαι νὰ »σφάξω τὸ θῦμά μου· ἠξεύρω νὰ προσποιῶμαι »τὸν εὔθυμον, ὅταν ἡ ἀλγηδὼν σπαράσσῃ τὴν »καρδίαν μου· δύναμαι νὰ χύνω ψευδῆ δάκρυα »καὶ ἀναλόγως τῶν περιστάσεων νὰ μεταβάλλω »τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου μου. Καὶ τοῦ Νέ»στορος κάλλιον δύναμαι νὰ ὑποκριθῶ τὸ πρό»σωπον τοῦ ῥήτορος, ν' ἀπατήσω ἐπιτηδειότε»ρον καὶ αὐτοῦ τοῦ Ὀδυσσέως, καὶ ὡς ἄλλος »Σίνων νὰ κυριεύσω νέαν Τροίαν».

Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων παραθέσεων, κατα»δείκνυται ἡ περὶ τὴν ἀπεικόνισιν τῶν χαρακτή»ρων θεία τέχνη τοῦ δαιμονίου ποιητοῦ.

Γ'.

Μέχρι τῆς βασιλείας Ἐρρίκου τοῦ 8ου,καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη ἀπὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τῆς Ἐλισάβετ, ἡ ἀγγλικὴ σκηνὴ οὔτε ἴδιον θέατρον, οὔτε ἐξ ἐπαγγέλματος ὑποκριτὰς εἶχεν, ἢ ἂν ὑπῆρχόν τινες, ἦσαν πάντῃ ἄτακτοι καὶ ἄνευ ὀργανώσεως. Ἀλλ' οὔτε ποιηταί, οὔτε ὑποκριταὶ ἀφωσιωμένοι ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ δρᾶμα καὶ τὴν ὑποκριτικὴν τέχνην ὑπῆρ-

χον. Ἐπὶ Ἐρρίκου τοῦ 8ου ἡ δραματικὴ τέχνη ἤρξατο μορφουμένη. Πρῶτοι δὲ ὑποκριταὶ, οἵτινες περιῆλθον τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν, ἀναφέρονται ἐπὶ Ἐρρίκου τοῦ 6ου, πρώτου βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, ὅστις ἐπροστάτευσε τὴν φιλολογίαν. Ἐπὶ Ἐδουάρδου 6ου, ὁ Ἐρρῖκος Baurchier, ὁ μετέπειτα κόμης τοῦ Essex, διετήρει θίασον ἠθοποιῶν· τοιοῦτον θίασον, ὅστις ὅμως ἀγνοεῖται ἂν ἀπετελεῖτο ἐξ ἀοιδῶν ἢ ὑποκριτῶν, διετήρει καὶ ὁ ὡμὸς Ριχάρδος ὁ 3ος, δοὺξ ἔτι τοῦ Γλόσεστερ διατελῶν. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης ἐπὶ Ἐρρίκου 7ου, ἦσαν ἐν τῇ αὐλῇ δύο θεατρικοὶ θίασοι, διάφορον ἑκάτερος ἔχοντες ὀργανισμόν, οἵτινες ἐκαλοῦντο «Ὑποκριταὶ τοῦ βασιλέως.» Εὐγενεῖς δέ τινες, ὡς οἱ δοῦκες τοῦ Buckingham, Northumberland, Oxford καὶ Norfolk διετήρουν ὑποκριτάς, οἵτινες ἐδίδασκον μὲν ἐνίοτε ἐν τῇ αὐλῇ, περιήρχοντο δὲ συνεχῶς τὴν χώραν ὑπὸ τὸ ὄνομα καὶ τὴν προστασίαν τῶν ἑαυτῶν πατρώνων. Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ διεδόθη ἡ ὑποκριτικὴ τέχνη, ὥστε μετ' οὐ πολὺ εἰς ἁπάσας σχεδὸν τὰς μεγάλας πόλεις ὑπῆρχον ἐγκατεστημέναι θεατρικαὶ ἑταιρεῖαι. Μικρὸν πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Σαίξπηρ εἰς Λονδῖνον (1583), ὁ Φίλιππος Σίδνεϋ, ἐδημοσίευσε τὴν «Ἀπολογίαν τῆς Ποιήσεως», ἐν ᾗ περιγράφων τὴν κατάστασιν τῆς σκηνῆς καὶ τῶν διδασκομένων ἔργων, λέγει· «Ἐν τοῖς πλείστοις τῶν παριστανομένων »ἔργων βλέπεις ἔνθεν μὲν τὴν Ἀσίαν ἔνθεν δὲ »τὴν Ἀφρικήν, τόσα δὲ μικρότερα βασίλεια ὄ»πισθεν τούτων, ὥστε ὁ ὑποκριτής, ἐμφανιζόμε»νος ἐπὶ τῆς σκηνῆς, πρέπει νὰ λέγῃ ποῦ γῆς »εὑρίσκεται, διότι ἄλλως, εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐν»νοήσωσιν αὐτὸν οἱ ἀκροαταί. Καὶ νῦν μὲν βλέ»πεις τρεῖς ἢ τέσσαρας γυναῖκας συλλεγούσας »ἄνθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἥτις δέον νὰ ὑποθέσῃς ὅτι »μετεβλήθη εἰς κῆπον, νῦν δὲ μανθάνεις ὅτι »ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως ἐναυάγησε πλοῖον, καὶ »τότε πρέπει νὰ ἐκλάβῃς τὸν κῆπον ὡς ὕφαλον.»

Οἱ ὑπὸ τῶν εὐγενῶν δὲ διατηρούμενοι θεατρικοὶ θίασοι ἐγκατεστάθησαν ὁριστικῶς ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ὅτε ἡ πυρετωδῶς ἀναπτυχθεῖσα κλίσις τοῦ λαοῦ πρὸς τὰ δημόσια θεάματα ἀπῄτησε τὴν ἀνοικοδόμησιν θεατρικῶν αἰθουσῶν. Ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ ποιητοῦ Φιλίππου Henslowe, δανείζοντος χρήματα εἰς θεατρικὰς ἑταιρείας, μανθάνομεν ὅτι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1591-97, οἱ ὑποκριταὶ μεθ' ὧν εἶχε χρηματικὰς συναλλαγάς, ἐδίδαξαν 110 δράματα, ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους 1597 ἐδανείσθησαν παρ' αὐτοῦ χρήματα τριάκοντα δραματικοὶ ποιηταί, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ ὁ Θωμᾶς Heywod, ὅστις μόνος ἔγραψε 220 δράματα, ὧν τὰ πλεῖστα ἀπωλέσθησαν, ἐλαχίστης τότε καταβαλλομένης φροντίδος πρὸς δημοσίευσιν αὐτῶν.

Πενιχρὰ μὲν καὶ ἁπλούστατα ἦσαν τὰ θεατρικὰ κτίρια, πενιχροτέρα δὲ ἡ σκηνικὴ διασκευή. Οἱ ἐν τῇ πλατείᾳ θεαταὶ ἵσταντο ὄρθιοι ἐπὶ εὐρέος ἀστέγου χώρου, ἐνώπιον δὲ αὐτῶν ἐδίδασκον οἱ ὑποκριταί, στενοχωρούμενοι καὶ ἐμποδιζόμενοι πολλάκις ὑπὸ τῶν εὐγενῶν, οἵτινες συνωστίζοντο εἰς τὰς μεταξὺ τῶν ὑποκριτῶν καὶ τοῦ κοινοῦ σανίδας. Ἦχος σάλπιγγος καὶ ἐκπεταννυμένη σημαία ἀνήγγελλον τὴν ἔναρξιν τῆς παραστάσεως, ἥτις ἤρχιζε τὴν 3 ὥραν μ. μ., δέκα δὲ μουσικοὶ Ἰταλοὶ ἐξετέλουν βραχὺ προοίμιον καὶ μετ' ὀλίγον ἐνεφανίζετο ὁ μελανείμων πρόλογος. Πινακὶς ἐδείκνυε τὸν τόπον ἔνθα ἡ πρᾶξις ὑπέκειτο, ἡ δὲ μεταλλαγὴ τῆς σκηνῆς ἐτελεῖτο δι' ἀλλασσομένων πινακίδων, ἐφ' ὧν μεγάλοις γράμμασιν ἦσαν γεγραμμένα τὰ ἑξῆς· «Τοῦτο εἶνε δάσος»· Τοῦτο εἶνε φρούριον».

Κατὰ τὰ διαλείμματα δὲ ὁ λαὸς ἔπινε ζῦθον, ἢ ἠσχολεῖτο χαρτοπαικτῶν· ἐνίοτε ἤριζε πρὸς τοὺς ἐπὶ τῶν παρασκηνίων καθημένους εὐγενεῖς, προκαλῶν θορυβώδεις διαλόγους, οἵτινες κατέληγον εἰς βροχὴν γεωμήλων, ἄτινα ἐξηκόντιζον κατὰ τῶν εὐγενῶν. Ἵνα δὲ κατευνάσωσι τὴν ὀργὴν καὶ ἀνυπομονησίαν αὐτοῦ οἱ ὑποκριταὶ μετεχειρίζοντο ἀοιδόν τινα ἢ γελωτοποιόν, ὅστις διεσκέδαζεν αὐτὸν διὰ τοῦ ᾄσματος, τοῦ χοροῦ, ἢ τῶν μορφασμῶν του. Μεταξὺ δὲ τῶν θεατῶν τῆς πλατείας ἔβλεπέ τις κρεοπώλας καὶ αὐλικούς, ἀξιωματικοὺς τῆς Ἐλισάβετ καὶ λεμβούχους, δαμαστὰς ἄρκτων καὶ ποιητάς.

Ἡ θεατρικὴ ἑταιρεία, εἰς ἣν κατετάχθη ὁ Σαίξπηρ ἅμα τῇ ἀφίξει αὐτοῦ εἰς Λονδῖνον, ἦτο ἡ τοῦ λόρδου Chamberlain, κόμητος τοῦ Leicester. Οἱ ὑποκριταὶ οὗτοι, οἵτινες καὶ τότε καὶ μετέπειτα ἐθεωροῦντο οἱ ἄριστοι πάντων, ὠνομάσθησαν τῷ 1589 «κωμῳδοὶ τῆς βασιλίσσης»· μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἦσαν καὶ τινες συμπολῖται τοῦ Σαίξπηρ, οἵτινες κατὰ πᾶσαν πιθανότητα παρεκίνησαν αὐτὸν νὰ συμμετάσχῃ τοῦ θιάσου. Ὁ διευθυντὴς αὐτῶν, ὁ διάσημος ὑποκριτὴς καὶ εὐφυὴς ἐπιχειρηματίας Burbage, ἔκτισε τὸ θέατρον τῶν Blackfriars «Μαύρων μοναχῶν,» ὅπερ τότε ἐθεωρεῖτο τὸ κάλλιστον πάντων.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

Μιχ. Ν. Δαμιραλης

Ἐξ ὅλων τῶν φόρων ὁ εὐαρεστότερος καὶ δικαιότερος εἶνε ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον πληρόνει ὁ γείτων ἡμῶν· ὁ καλλίτερος φόρος εἶνε ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον πληρόνουν οἱ ἄλλοι.

ΘΩΜΑΣ ΔΟΝΑΛΣΩΝ

Μεταξὺ τῶν Ἄγγλων σοφῶν, οἵτινες ἔτρεφον ἔρωτα πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα καὶ συμπάθειαν πρὸς τὴν νεωτέραν, συγκαταλέγεται καὶ ὁ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀποθιώσας Θωμᾶς Δόναλσων. Ὁ Θωμᾶς Δόναλσων ἀρχιτέκτων καὶ ἀρχαιολόγος διάσημος, πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἀρχιτεκτόνων καὶ καθηγητὴς ἐπὶ 23 ἔτη ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Λονδίνου, ἐγεννήθη τὸ 1795 καὶ ἀπέθανε τὸ 1885, ὁ δὲ μακρὸς αὐτοῦ βίος ὑπῆρξε σειρὰ ὁλόκληρος κοινωφελῶν ἔργων καὶ παράδειγμα ἀκαταπονήτου ἐνεργητικότητος. Ἦν ῥήτωρ εὔγλωττος καὶ ἀκούραστος συγγραφεύς, κατέλιπε δὲ πλεῖστα σπουδαῖα ἀρχαιολογικὰ καὶ ἀρχιτεκτονικὰ συγγράμματα. Ὁ Δόναλσων ἐπεσκέφθη τετράκις τὴν Ἑλλάδα· τὸ πρῶτον τὸ 1819, ὅτε μετ' ἐνθουσιασμοῦ περιηγήθη τὰς πόλεις καὶ κώμας αὐτῆς πανταχοῦ ὅπου ὑπῆρχον μνημεῖα τοῦ παρελθόντος προγονικοῦ μεγαλείου μελετῶν καὶ ἀντιγράφων αὐτά. Εἰς τὸ δεύτερον αὐτοῦ ταξείδιον ἐπανακάμπτων ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας συνηντήθη ἐν Ἀθήναις μετὰ τοῦ λόρδου Βύρωνος. Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα εὑρισκόμενος εἰς Ῥώμην, ἐσχεδίασε τὸν περίφημον ναὸν τῆς Νίκης, ἣν δὲ τοῦτο σχέδιον μεγίστου καὶ ἐπιβλητικωτάτου κτιρίου, ὅπερ ἡ φαντασία τοῦ νεαροῦ καλλιτέχνου ἔθετεν εἰς μαγευτικὴν κοιλάδα τῆς Μεσσηνίας.

Ὁ Δόναλσων κατήγετο ἐξ ἀρχαίας Σκωτικῆς οἰκογενείας, εἶναι δὲ περίεργον ὅτι καὶ ὁ πατήρ του καὶ πολλοὶ πρὸς μητρὸς συγγενεῖς του διέπρεψαν ὡς ἀρχιτέκτονες. Ἀλλ' ὁ Θωμᾶς τριτότοκος υἱὸς τῆς οἰκογενείας του δὲν εἶχεν ἐξ ἀρχῆς προσδιορισθῆ διὰ τὴν σπουδὴν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, δι' ὃ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ἐκπαιδευτηρίῳ τοῦ Ἁγίου Alban, ἀνεχώρησε δεκατετραετὴς μετὰ τοῦ Robert Stuart ἀρχηγοῦ μεγάλου ἐμπορικοῦ οἴκου εἰς τὸ Εὔελπι ἀκρωτήριον ἵνα ἐπιδοθῇ εἰς τὸ ἐμπόριον· ἀλλ' ἡ μεγαλοφυία ὤθει τὸν Ἀγγλόπαιδα πρὸς λαμπρότερον στάδιον. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν Ἀγγλικὰ στρατεύματα εὑρίσκοντο εἰς τὸ Εὔελπι ἀκρωτήριον, ἕνεκα τοῦ περὶ τῶν ἀποικιῶν πρὸς τὴν Γαλλίαν πολέμου, αἱ δὲ νίκαι τῶν συμπατριωτῶν του ἐνθουσίασαν αὐτόν· ὅθεν κατετάχθη ὡς ἐθελοντὴς εἰς τὸ σύνταγμα ὅπερ ἔμελλε ν' ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ Ἁγίου Μαυρικίου. Ὁ συνταγματάρχης ὑπεσχέθη εἰς τὸν νεανίαν ὅτι ἐὰν ἐλάμβανε μέρος εἰς τὴν ἔφοδον τῆς πόλεως, ἤθελε δώσει εἰς αὐτὸν τὴν πρώτην κενωθεῖσαν θέσιν ἀξιωματικοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Γάλλοι παρεδόθησαν ἄνευ ἀντιστάσεως καὶ ὁ πόλεμος ἐκεῖνος ἔληξεν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς φρεγάτας «La Manche», ἣν οἱ Ἄγγλοι ἐκυρίευσαν κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον. Ἐπανελθὼν οἴκαδε ἠναγκάσθη ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ σεβόμενος τὴν ἐπιθυμίαν τῶν γονέων του μᾶλλον ἢ τὴν ἰδίαν του κλίσιν ἀκολουθῶν, νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Εἰσῆλθε λοιπὸν δεκαεξαετὴς εἰς τὴν βασιλικὴν Ἀκαδημίαν, ἔνθα μάλιστα διεκρίθη, κερδίσας ἐν διαγωνισμῷ τὸ ἀργυροῦν μετάλλιον.

Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του, ἀνεχώρησε τὸ 1818 εἰς μακρὰν περιοδείαν· διότι τότε ἡ σπάνις βιβλίων ἀρχιτεκτονικῆς. καὶ λιθογραφημάτων, ἔτι δὲ μᾶλλον ἡ ἔλλειψις φωτογραφιῶν, καθίστα ἀπαραίτητον εἰς πάντα σπουδαῖον ἀρχιτέκτονα τὸ νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ μελετήσῃ ἐπιτοπίως ὅλα τὰ ἀξιόλογα μνημεῖα τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας τέχνης. Ἐπὶ πέντε λοιπὸν ἔτη περιηγήθη τὴν Ἑλλάδα, τὴν μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν. Τότε τὸ σχέδιον τοῦ Ναοῦ τῆς Νίκης *) ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τοῦ Καννόβα, ὁ δὲ μέγας οὗτος καλλιτέχνης τῆς Ἰταλίας παρουσίασεν αὐτὸ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ, ἧς ἦτο πρόεδρος καὶ ὁμοθυμαδὸν ὁ νεαρὸς ἀρχιτέκτων ἀνηγορεύθη ἑταῖρος αὐτῆς. Τὸ δὲ δίπλωμα τοῦτο τὸ φέρον τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Καννόβα, ὁ Δόναλσων ἐτήρει μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας. Ἡ φήμη αὐτοῦ ταχέως διεδόθη ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἐνῷ διήρχετο δι' αὐτῆς ἐπανακάμπτων εἰς τὴν πατρίδα του, πολλαὶ ἀκαδημίαι ἔσπευσαν νὰ ἐκλέξωσιν αὐτὸν ἑταῖρον.

Τότε συνήντησεν ἐκεῖ τὸν Λύσανδρον Καυτανζόγλουν, τὸν ἀοίδιμον ἀρχιτέκτονα τοῦ ἡμετέρου Πολυτεχνείου, καὶ ἔκτοτε συνεδέθη μετ' αὐτοῦ διὰ τῆς στενῆς φιλίας, ἣν μέχρι τέλους τῆς ζωῆς ἐτήρησεν, εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως, ὅτι καὶ οἱ δύο φίλοι ἀπέθανον τὸ αὐτὸ ἔτος.

Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Donaldson, τὰ κυριώτερα εἶναι· ἡ *Πομπηΐα* — *Ὑποδείγματα θυρῶν ἐκ τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων οἰκοδομῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἰταλίας* — *Ἀρχιτεκτονικὰ ἀξιώματα καὶ θεωρήματα* — *Architectura Numismatica*, μεγίστης σπουδαιότητος, κατασταθὲν νῦν σπάνιον — *Specifications* Ἐν τῇ Encyclopedia Métropolitana ἔγραψε περὶ *Mortars* καὶ *Cement*, ὅπερ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἔμεινε μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδός του. Συνεργάσθη ἐπίσης εἰς τὸ *Dictionnary of Architecture* καὶ εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ Stuarts καὶ Revett's *Antiquities of Athens*. Ἐξέδωκε πρὸς τούτοις μετὰ τοῦ Cook τὸ δίτομον ἔργον τὸ ἐπιγραφόμενον ἀπάνθισμα τῶν γλυπτῶν ποικιλμάτων τοῦ μουσείου τοῦ Λούβρου».

*) Τὸ σχέδιον τοῦτο ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν Παρισίων τοῦ 1855 ἔλαβε τὸ πρῶτον βραβεῖον.

Ἤθελεν εἶναι πολὺ μακρὰ ἡ ἀπαρίθμησις τῶν κτιρίων, ἅτινα ὁ Δόναλσων ἀνήγειρε· πολλαὶ ἐκκλησίαι ἐν Λονδίνῳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἀγγλίας, πολλὰ ἰδιωτικὰ μέγαρα εὐγενῶν καὶ πλουσίων ἀστῶν, πολλὰ δημόσια ἱδρύματα, οἷον σχολεῖα, νοσοκομεῖα κ.τ.λ. καὶ ἡ μεγάλη αἴθουσα τοῦ Πανεπιστημίου ἐν Gordon Square, ἔτι δὲ μέγα μέρος τοῦ University College, ἀνηγέρθησαν ὑπ' αὐτοῦ.

Τὸ τελευταῖον ἔργον, ὅπερ ἐπεράτωσεν ἐν ἡλικίᾳ 85 ἐτῶν, ἦν ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ κτιρίου τοῦ Σκωτικοῦ Σωματείου, ὅ περεῖχε καταστραφῆ ὑπὸ πυρκαϊᾶς, καὶ ὄχι μόνον τὰ σχέδια ἐγένοντο δι' ἰδίας του χειρὸς ἀλλὰ καὶ μόνος εἶχε τὴν ἐπιστασίαν τοῦ ὅλου ἔργου.

Κατὰ τὴν Παγκόσμιον βιομηχανικὴν ἔκθεσιν τοῦ 1857 ἦτο εἷς τῶν τριῶν ἀρχιτεκτόνων τῆς ἐπὶ τῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ μεγάρου ἐπιτροπῆς, μετὰ δὲ τὸ πέρας τῆς ἐκθέσεως ὁ σύζυγος τῆς Βασιλίσσης Βικτωρίας Πρίγκηψ Consort ἀνέθεσεν αὐτῷ τὸ σχέδιον πινακοθήκης καὶ μουσείου.

Ἀλλὰ τὰ ἔργα ταῦτα ἀναλόγως τῆς μεγάλης παιδείας καὶ τῆς φήμης τοῦ ἀνδρὸς εἰσὶ σχετικῶς ὀλίγα· διότι ὁ Δόναλσων δὲν ἀπέβλεπεν οὔτε εἰς τὴν δόξαν, οὔτε εἰς ὑλικὴν ὠφέλειαν, ἀλλ' ἀφιέρου τὸν καιρόν του ἀφειδῶς εἰς κοινωφελῆ ἔργα. Πρὶν ἢ τὸ κοινοβούλιον δημιουργήσῃ τὴν ἐπὶ τῶν δημοσίων ἔργων ἐπιτροπήν, ὁ Δόναλσων ἐξελέχθη πρόεδρος τῆς ἐπὶ τῶν ὀχετῶν ἐπιτροπῆς, ἡ δὲ σπουδαιότης τῆς θέσεως ταύτης γίνεται καταφανής, ἂν ἀναλογισθῇ τις, ὅτι ὁ Δόναλσων διεύθυνε τὴν κατασκευὴν 50 μιλίων ὀχετῶν, περιλαμβανομένου καὶ τοῦ μεγάλου ἕλους, ὅπερ ἀπεξήρανε, διαχειρισθεὶς ποσὸν 250 χιλιάδων λιρῶν. Ὅτε δὲ μετὰ δεκαετῆ ὑπηρεσίαν ἀπεσύρθη τῆς θέσεως ταύτης, ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν συναδέλφων του προσέφερεν αὐτῷ πολύτιμον δῶρον εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ζήλου μεθ' οὗ εἰργάσθη ὑπὲρ τῶν δημοσίων συμφερόντων.

Ἀλλὰ τὸ σπουδαῖον, τὸ μέγα ἔργον τοῦ βίου αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ ἵδρυσις τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἀρχιτεκτόνων, ἧς ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη ὑπῆρξεν ἡ ψυχή. Κατ' ἀρχὰς εἰργάσθη ὡς γραμματεύς, κατόπιν δὲ ἐξελέγη πρόεδρος καὶ διέμεινεν ὡς τοιοῦτος ἐπὶ 23 ἔτη διαδεχθεὶς τὸν Sir William Tite.

Αἱ διάφοροι ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις, ἃς κατὰ καιροὺς ἔκαμνεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, αἱ μονογραφίαι, αἱ διατριβαὶ κ.τ.λ. ἃς κατὰ τὰς ἑσπερινὰς αὐτῆς συνεδριάσεις ἀνεγίνωσκεν, εἰσὶ τόσον πολλαὶ καὶ ποικίλαι, ὥστε τὸ στενὸν τοῦ χώρου δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῶν ἀπαρίθμησιν.

Πλεῖστα σπουδαιότατα ἀνέφερε περὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλυπτικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς καὶ περὶ ἀρχαίων Ἑλληνικῶν νομισμάτων ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀρχιτεκτονικήν. Τὰ θέματα αὐτοῦ διαλαμβάνουσι περὶ ὅλων τῶν ἐποχῶν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τῶν πυραμίδων μέχρι τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, περιλαμβάνουσιν ἐπίσης περὶ ὅλων τῶν ῥυθμῶν· καὶ περὶ αὐτῆς ἔτι τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν Φελλάχων Ἀράβων ἔκαμεν ἀνακοινώσεις, ὅτε σταλεὶς ὑπὸ τῆς κυβερνήσεώς του εἰς Αἴγυπτον ὠφελήθη τῆς περιστάσεως ὅπως ἐπισκεφθῇ τὸ Ghizeh καὶ τὴν Σαχάραν. Ὑπῆρξε δὲ τότε ὁ πρῶτος, ὅστις ἐγνωστοποίησεν εἰς τὴν ἀκαδημίαν τὰς ἐκπληκτικὰς ἀνακαλύψεις τοῦ Μαριὲτ μπέη, προσθέσας καὶ ἰδίας τινὰς παρατηρήσεις περὶ τῆς νεκροπόλεως τῆς Ἀλεξανδρείας. Ὅτε τὸ τελευταῖον ὡμίλησεν εἰς τὴν Ἀαδημίαν ἦν 85 ἐτῶν, ἀνέγνωσε δὲ τότε πραγματείαν ἀντεπιστέλλοντος μέλους ἐξ Ἀθηνῶν περὶ τοῦ ἐν Χαιρωνείᾳ Λέοντος καὶ ἡ εὐγλωττία αὐτοῦ ἀνέμνησεν εἰς τὸ ἀκροατήριον τὰς ἡμέρας τῆς νεανικῆς του ἡλικίας. Ὅτε δὲ μετὰ τεσσαρακονταετεῖς πολυτίμους ὑπηρεσίας, παρῃτήθη τῆς προεδρείας, ἡ σύγκλητος ἀνέθεσεν εἰς ζωγράφον τὴν κατασκευὴν τῆς εἰκόνος τοῦ πολιοῦ γέροντος, ὃν ἀπεκάλουν πατριάρχην των καὶ ἀνήρτησαν αὐτὴν εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ἀκαδημίας.

Ἀλλ' ὁ Δόναλσων δὲν εἰργάζετο μόνον πρὸς δόξαν τῆς Ἀκαδημίας, ἐλάμβανεν ἐπίσης ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἵδρυσιν πλείστων ἐπιστημονικῶν ἑταιρειῶν καὶ φιλανθρωπικῶν ἱδρυμάτων, ὑπὲρ ὧν πολλὰ κατ' ἔτος συνεισέφερε ποσά. Ἦτο ἐπίσης ἑταῖρος τοῦ Institut de France καὶ ἀντεπιστέλλον μέλος δέκα ἐξ ἀκαδημιῶν· δὲν διεκρίνετο δὲ μόνον διὰ τὴν ἔκτακτον αὐτοῦ δραστηριότητα καὶ διὰ τὴν πολυμάθειαν, ἀλλ' ἦτο πρὸς τούτοις μεγάλη καὶ γενναία καρδία ἀρεσκομένη νὰ προστατεύῃ τὴν μεγαλοφυΐαν ὁπουδήποτε ἀπήντα αὐτήν· δὲν ἐπόθει τὴν ἰδίαν του δόξαν, ἀλλὰ τὴν δόξαν τῆς τέχνης καὶ οὐδεὶς ὁμότεχνός του προσήρχετο πρὸς αὐτὸν χωρὶς νὰ τῷ ἐπέλθῃ ἀρωγός. Ὁ οἶκος αὐτοῦ ἦτο οἶκος φιλοξενίας, μία δὲ ἐπιστολὴ τοῦ Δόναλσων ἤνοιγεν εἰς τοὺς συμπολίτας του τοὺς οἴκους τῶν ἐπισημοτέρων καλλιτεχνῶν τῆς Εὐρώπης· διότι ἡ μετριοφροσύνη καὶ ἡ προσήνεια τοῦ ἀνδρὸς προσείλκυον αὐτῷ πανταχοῦ φίλους.

Ὡς καθηγητὴς ὁ Δόναλσων τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου ἀφῆκεν ἐπίσης ἀνεξαλείπτους ἀναμνήσεις, ὅτε δὲ μετὰ εἰκοσιτριῶν ἐτῶν διδασκαλίαν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἀπεσύρθη τῆς θέσεώς του, ἐπιτροπὴ προσέφερεν αὐτῷ χρυσοῦν μετάλλιον ἐν ᾧ ἦτο ἐγκεχαραγμένη ἡ προτομή του. Ἔκτοτε δὲ ἱδρύθη τὸ Δοναλσόνειον μετάλλιον τὸ διδόμενον κατ' ἔτος εἰς τὸν ἀριστεύοντα μαθητὴν τῆς κλάσεως ταύτης, ὅπερ εἶναι ἀργυροῦν καὶ φέρει ἐπίσης τὴν κεφαλὴν τοῦ Δόναλσων.

Ἀλλ' ἐκεῖνο ὅπερ ἰδίως ἐχαρακτήριζε τὸν ἄνδρα ἦν ἡ εὐσέβεια αὐτοῦ ἡ πεφωτισμένη εὐσέβεια τοῦ σοφοῦ· ἐν μέσῳ τῆς περιόδου τοῦ ὑλισμοῦ ἦν διατρέχομεν, καθ' ἣν ἡ ἀμφιβολία καὶ ὁ δισταγμὸς ἀντικατέστησε τὸ κῦρος τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων, ἦν συγκινητικὸν ὄντως τὸ νὰ βλέπῃ τις τὸν πολιὸν ἐκεῖνον σοφὸν ἀναμιμνήσκοντα τὴν εὐσέβειαν τοῦ Νεύτωνος. Ὁ Δόναλσων ὑπέστη πολλὰς συμφορὰς ἐν τῷ μακρῷ αὐτοῦ βίῳ· ὁ υἱός του νεαρὸς ἀξιωματικὸς πλήρης μέλλοντος ἐφονεύθη κατὰ τὸν δεύτερον Βιρμανικὸν πόλεμον, ἕτερος υἱός του, ἀρχιτέκτων ἐπίσης καὶ πατὴρ πολυμελοῦς οἰκογενείας, ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἑλλάδα ἐν καιρῷ θέρους, ἐξετέθη χάριν ἀρχαιολογικῆς ἐκδρομῆς εἰς τὸν καυστικὸν ἥλιον καὶ ἔκτοτε ἔπαθεν ἀνίατον ἐγκεφαλικὴν ἀσθένειαν. Ἡ σύζυγός του ἀπέθανε μικρὸν ἀφοῦ συνεώρτασε μετ' αὐτῆς τὴν πεντηκονταετηρίδα τῶν γάμων του, ἡ ἀδελφή του, χήρα τοῦ αἰδεσίμου Νίκολσον ἀπέθανεν ἐπίσης καὶ μόνον ἓν τέκνον ὁ μηχανικὸς Ὄλυνθος Δόναλσων καὶ μία γηραιὰ ἀδελφὴ ἀπέμειναν αὐτῷ κατὰ τὸ γῆρας του. Ἀλλ' ὁ Δόναλσων ὑπέμεινε τὰς δοκιμασίας τῆς τύχης μὲ τὴν γαλήνην χριστιανοῦ φιλοσόφου· μέχρις ἐσχάτου γήρατος διετήρει ἀκμαίας τὰς διανοητικάς του δυνάμεις καὶ γράφων ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του εἰς κυρίαν Ἑλληνίδα παρ' ἧς συχνάκις ἐζήτει εἰδήσεις περὶ τῆς ἀγαπητῆς του Ἑλλάδος τῇ ἔλεγεν. «Ἑτοιμάζομαι διὰ τὸ ταξείδιον τῆς αἰωνιότητος, ἄνευ θλίψεως, ἑτοιμάζομαι ν' ἀνταποκριθῶ εἰς τὸ κέλευσμα τοῦ Πλάστου, ὅταν εὐαρεστηθῇ νὰ μὲ καλέσῃ παρ' ἑαυτῷ.»

Ὁ Δόναλσων ἀπέθανεν ἐνενηκοντούτης ὁ δὲ θάνατός του ἀφῆκε κενὸν ἀνεκπλήρωτον ὄχι μόνον εἰς τὴν οἰκογένειάν του καὶ εἰς τὴν πατρίδα του, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας ὅσοι ἐγνώρισαν αὐτόν. Χαράσσοντες δὲ καὶ ἡμεῖς τὰς ὀλίγας ταύτας γραμμὰς ἀποτείνομεν φόρον εὐγνωμοσύνης εἰς τὴν μνήμην τοῦ φιλέλληνος σοφοῦ.

Ὑπὸ τῆς Κας ΑΡΕΙΝΟΗΣ ΚΑΠΛΑΝΙΔΟΥ

Ο ΒΙΣΜΑΡΚ ΨΗΦΟΦΟΡΩΝ

Τὸ σπουδαιότερον γεγονὸς τῶν ἐν Βερολίνῳ τελευταίων ἐκλογῶν ἦτο ἡ μετάβασις τοῦ πρίγκηπος Βίσμαρκ εἰς τὸ ἐκλογικὸν αὐτοῦ τμῆμα, ὅπως ψηφίσῃ ὑπὲρ τοῦ συντηρητικοῦ ὑποψηφίου. Ὁ ἀρχικαγκελλάριος κατοικεῖ ὀλίγα βήματα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ψηφοφορίας, προσῆλθε δὲ ἵνα ψηφίσῃ πεζός. Ἀπὸ πρωΐας ἔστειλε νὰ ἐρωτήσῃ τὸν πρόεδρον ἐὰν εἶνε ἐγγεγραμμένος ἐν τῷ ἐκλογικῷ καταλόγῳ τακτικῶς καὶ νομίμως. Δὲν εἰμπορεῖ τις νὰ δειχθῇ ἀβρότερος! Ἀλλὰ καίτοι ἐγνώσθη ὅτι ὁ πρίγκηψ ἔμελλε νὰ μεταβῇ ὅπως ψηφίσῃ, οὐδεμία ἀσυνήθης ζωηρότης ἢ κίνησις ἐπεκράτει ἔξωθεν τοῦ τμήματος, ὅπερ εὑρίσκεται ἐγκατεστημένον ἐντὸς περιπτέρου, εἰς τὸ βάθος κήπου τινὸς κειμένου. Ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐκτείνεται λευκοτάτη ὀθόνη — πρὸς τιμὴν τοῦ πρίγκηπος βεβαίως, διότι τὸ πρᾶγμα ἀποτελεῖ ἀληθῆ ἐξαίρεσιν. Αἱ εἰκόνες τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου καὶ τοῦ πρίγκηπος διαδόχου, περιβαλλόμεναι ὑπὸ σημαιῶν, κοσμοῦσι τοὺς τοίχους τῆς αἰθούσης, διότι εἰς τὸ ἐκλογικὸν τοῦτο τμῆμα, ἐκτὸς τοῦ καγκελλαρίου, ψηφοφοροῦσι καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἀνωτέρων λειτουργῶν τοῦ Κράτους. Πράγματι δὲ προσῆλθον ὁ ὑπουργὸς φὸν Βέττιχερ, διάφοροι μυστικοσύμβουλοι καὶ αὐλοσύμβουλοι, ὁ υἱὸς τοῦ καγκελλαρίου κόμης Ἑρβέρτος Βίσμαρκ, μὲ τὸ ἀρειμάνιον ἦθός του, καὶ ἄλλα πολλὰ ἐπίσημα πρόσωπα.

Ἀλλ' οἱ παρεστῶτες φαίνονται ἀπερροφημένοι ὑπὸ τῆς προσδοκίας σημαντικωτέρου τινὸς γεγονότος. Ἐπὶ δύο μικρῶν τραπεζῶν γράφουσι δύο νέοι, λίαν ἀπησχολημένοι, οἵτινες ἅμα ἴδωσι προσερχόμενον πρὸς τὴν κάλπην ἐκλογέα τινά, τρέχουσι πρὸς αὐτόν, ἀκούουσι τὸ ὄνομά του, τὸ σημειοῦσιν, οὕτω δὲ καταρτίζουσι δι' ἕκαστον κόμμα κατάλογον τῶν ψηφιζόντων καὶ τῶν ἀπεχόντων τῆς ἐκλογῆς. Οὗτοι εἶναι οἱ λεγόμενοι *συλλογεῖς*, οἵτινες πρὸ τῆς λήξεως τῆς ψηφοφορίας εἶνε ἐπιφορτισμένοι νὰ ὑπενθυμίζωσιν εἰς τοὺς βραδύνοντας τὸ ἀστικὸν αὐτῶν καθῆκον. Ἐν τισι τμήμασιν, ὅπου ὁ ἐκλογικὸς ἀγὼν διεξάγεται μετὰ μείζονος πείσματος, ἡ *συλλογὴ* τούτων γίνεται δι' ἁμαξῶν.

Εἶνε 4,30' μ. μ. Οἱ *συλλογεῖς* καροδοκοῦσιν ἀπὸ τῶν παραθύρων τοῦ περιπτέρου. Ἰδοὺ ὁ καγκελλάριος! Ἡ αἴθουσα εἶνε κενὴ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην! Μόλις δέκα πέντε πρόσωπα. Ἡ ἐφορευτικὴ ἐπιτροπὴ ἐγείρεται κάπως συγκεκινημένη. Ὁ πρίγκηψ Βίσμαρκ διέρχεται τὸν κῆπον ζωηρός, φαιδρός, εὔχαρις. Φέρει τὴν μικρὰν στολὴν τοῦ θωρακοφόρου, ἐκ κυανῆς ἐρέας, μετὰ κιτρίνου περιλαιμίου. Εἰσέρχεται ἐν τῇ αἰθούσῃ, ἀποβάλλει τὸν βαρὺν στρατιωτικὸν αὐτοῦ μανδύαν, τῇ βοηθείᾳ ὑπηρέτου τινός, ἀποκαλύπτεται καὶ προσέρχεται πρὸς τὴν τράπεζαν μειδιῶν . . . . .

Πῶς; αὐτὸς εἶνε ὁ Βίσμαρκ; Ἀδύνατον!

Τὸ ἀντίθετον ἀκριβῶς ἐκείνου ὃν παριστῶσι αἱ τελευταῖαι εἰκόνες. Ἀντὶ τῆς συνωφρυωμένης καὶ σκυθρωπῆς μορφῆς, ἣν κατέστησε δημοτικὴν ἡ φωτογραφία, βλέπω ἐνώπιόν μου φυσιογνωμίαν ἱλαράν, φιλομειδῆ, καταγλαϊζομένην ἐξ ὑγείας, δυνάμεως, γαλήνης. Καὶ ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη κεφαλὴ ἐπικάθηται σώματος κολοσσοῦ, ἀλλ' εὐκινήτου, ζωηροῦ, νεαζοντος σχεδόν. Αὐτὸς ὁ Βίσμαρκ; Αὐτὸς εἶνε ὁ παρα-

λυτικὸς ἑβδομηκοντούτης, ὁ Ἡρακλῆς ὃν ὑπούλως κατατρώγει ὁ σάραξ τοῦ γήρατος, ὁ συντετριμμένος κολοσσός; Ὄχι! Ὁ ἀνὴρ οὗτος εἶνε ἔτι καὶ νῦν ἡ πλαστικωτέρα ἐνσάρκωσις τῆς φυσικῆς ῥώμης, ἐν πάσῃ αὐτῆς τῇ ἀκμῇ.

Οἴκοθεν ἐννοεῖται, ὅτι ὁ πρόεδρος δὲν ἐρωτᾷ αὐτὸν περὶ τοῦ ὀνόματός του, καὶ ὁ πρίγκηψ φαίνεται ἀμηχανῶν, διότι δὲν ἔχει τί νὰ εἴπῃ.

— Δὲν διεκόψατε διόλου τὴν ψηφοφορίαν, κύριε πρόεδρε; ἐρωτᾷ μετά τινος δισταγμοῦ.

— Ὄχι, Ὑψηλότατε.

— Ἐν τούτοις εἶσθε ὑποχρεωμένος νὰ μένετε αὐτοῦ ἀπὸ τῆς δεκάτης τῆς πρωΐας μέχρι τῆς ἕκτης τῆς ἑσπέρας.

— Ὀφείλομεν νὰ ὑποφέρωμεν, Ὑψηλότατε· αἱ ἐκλογαὶ δὲν ἐπαναλαμβάνονται καθ' ἑκάστην, ἀπαντᾷ ὑπομειδιῶν ὁ πρόεδρος.

— Τέλος πάντων ἡ ἐργασία σας εἶνε ὄχι μικρά.

— Ἐκπληροῦμεν ἁπλῶς τὸ καθῆκόν μας, λέγει ὁ πρόεδρος, ἀνατείνων τὴν κεφαλήν, καὶ λαμβάνει τὸ ψηφοδέλτιον τοῦ πρίγκηπος.

Ὁ ἀρχιγραμματεὺς χαιρετᾷ ὑποκλινόμενος, στρέφεται, φορεῖ ἐκ νέου τὸν μανδύαν του καὶ ἀπέρχεται ἐπίσης φαιδρός, ὡς προσῆλθεν. Ἔξωθεν συνηθροίσθη ἱκανὸν πλῆθος, ὅπερ εἰς τὴν θέαν τοῦ Βίσμαρκ ἐκρήγνυται εἰς βροντώδεις ἐπευφημίας.

Ἐκ τῆς Illustration

Δ*.

ΤΑ ΔΑΚΡΥΑ

Εἰ καὶ τὰ δάκρυα εἶνε συνήθως σημεῖον ὀδύνης, ἐν τούτοις ὡς γνωστὸν πολλάκις εἶνε καὶ σημεῖον χαρᾶς. Ἕνεκα τῆς μεγάλης εὐαισθησίας τῶν δακρυγόνων ἀδένων αἱ σφοδραὶ συγκινήσεις, οἱαδήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ φύσις αὐτῶν, προκαλοῦσι τὰ δάκρυα. Ἠδυνάμεθα νὰ κλαύσωμεν ἐκ χαρᾶς, ἐξ ἡδείας συγκινήσεως σχεδὸν ὅσον συχνὰ καὶ ἐκ τῆς ὀδύνης, ἂν αἱ ἡδεῖαι συγκινήσεις καὶ ἡ χαρὰ δὲν ἦσαν φεῦ! σπανιώτεραι τῆς ὀδύνης.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ἡ κυρία λειτουργία τῶν δακρύων εἶνε νὰ ἐκφράζωσι τὴν φυσικὴν ἢ ἠθικὴν λύπην. Ὅταν κλαίωμεν, ἡ ἔκφρασις τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν γίνεται διάφορος: Καλύπτονται ὑπὸ τῶν δακρύων καὶ διαφαίνονται ὑπὸ πέπλον διαφανῆ καὶ τρέμοντα. Τὸ λευκὸν καὶ ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ στιλβωθέντα ὡς εἰπεῖν ὑπὸ τοῦ δακρυώδους χυμοῦ, λαμβάνουσι μείζονα λάμψιν, τέλος δὲ ὁπότε τὰ δάκρυα ὑπερεκχειλίζοντα τῶν βλεφάρων πίπτουσιν ὅμοια πρὸς σταγόνας κρυσταλλου, ἡ ἐντύπωσις ἐπαυξάνει, καὶ νομίζει τις, ἐξ ἀναλογίας τινὸς πρὸς τὴν ὑγρότητα τῶν δακρύων, ὅτι βλέχουσι διὰ θλίψεως καὶ συμπαθείας τὴν ψυχὴν τοῦ θεατοῦ.

Τοιαύτη εἶνε τοὐλάχιστον ἡ ἐκ τῶν δακρύων ἐντύπωσις ὁπότε ῥέουσιν ἐν σοβαραῖς περιστάσεσι, καὶ ἐκφράζουσιν ἀληθῆ ὀδύνην. Διότι οὐδὲν βδελυρώτερον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς συνειδήσεως, οὐδὲν ἀσχημότερον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς τέχνης, τῶν ἀνόστων ἐκείνων κλαθμηρισμῶν, ἁπλῶν ἐκκρίσεων τῶν ὀφθαλμῶν, ἃς παράγει τὸ ὀξύχολον τοῦ χαρακτῆρος ἢ τὸ πεῖσμα, τῶν προσπεποιημένων ἐκείνων δακρύων, ὑγρῶν ψεύδεων, ἅτινα χύνει ἡ ὑποκρισία κατὰ παραγγελίαν, μέσῳ τῶν μορφασμῶν τῆς ὀδύνης.

Ἀλλ' ἂν προσέξωμεν ὀλίγον, δὲν θέλομεν ἀπατηθῇ· διότι τὰ δάκρυα συνοδεύονται σχεδὸν πάντοτε ὑπὸ πολλῶν ἄλλων ἐκφραστικῶν κινήσεων, ὥστε εἶνε δυσχερὲς νὰ προσποιηθῇ τις καθ' ὁλοκληρίαν. Τίς ἀγνοεῖ ὅτι εἰς πολλὰς περιστάσεις, ἐνῷ τινὲς ἀγωνίζονται νὰ κλαύσουν, τὰ δάκρυα δὲν ἔρχονται; Ὀλολύζουν, στενάζουν, τρίβουν τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ τὰ δάκρυα ἐπιμένουν καὶ δὲν καταβαίνουν.

Ὑπὸ αἰσθητικὴν ἔποψιν, δέον νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ὅπως ἡ ἐκ τῶν δακρύων ἐντύπωσις ᾖ καλή, ἀπαιτεῖ ὅρους τινὰς ἰδιοσυγκρασίας, προσόντα τινὰ καλλονῆς, ἄνευ τῆς ὁποίας ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ θεατοῦ ἥκιστα εὐαρεστεῖται. Ὀφθαλμοὶ ἐρυθροὶ καὶ ἐξωδηκότες, χαρακτηριστικὰ συνεσπασμένα ἢ ἐξωγκωμένα, στίγματα αἱματώθη ἐπὶ τῆς μορφῆς, ἃς ἐν φλογώσει, ἀποτελοῦσι ἐλεεινὸν μορφασμόν, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει τὰ δάκρυα πάν ἄλλο κάμνουσιν ἢ ἐξωραΐζουσι τὸ πρόσωπον.

Ἀλλὰ πόσον ὡραῖα εἶνε ὅταν ῥέωσιν ἠρέμα, σιγηλῶς ἀπὸ δύο μεγάλων μαύρων ἢ γαλανῶν ὀφθαλμῶν! ὅταν εἰς μικρὰς βλεφαρίδας ἐπικρεμάμενα τρέμωσιν ἐπὶ στιγμὴν καὶ πίπτουσιν ἐπὶ τῶν παρειῶν αἵτινες ὠχρίασαν ἐκ τῆς ὀδύνης! Στάσις τοῦ σώματος ἐκφράζουσα ὀδύνην, κινήσεις τῆς χειρὸς ἐκφράζουσαι ἀποθάρρυνσιν, καθιστῶσιν ἐκφραστικωτέραν τὴν σιγηλὴν εὐγλωττίαν τῶν δακρύων· τὰ χείλη διηνοιγμένα οἱ ὀφθαλμοὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐστραμμένοι συμπληροῦσι τὴν θελκτικὴν εἰκόνα τῆς ἀληθοῦς ὀδύνης καὶ μεταδίδουσιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ θεατοῦ τὴν συγκίνησιν καὶ τὴν συμπαθειαν.

Τὰ δάκρυα τῶν γερόντων ἐμποιοῦσιν ὀδυνηροτάτην ἐντύπωσιν. Πλὴν τοῦ οἴκτου ὃν αἰσθανόμεθα βλέποντες ἕνα τῶν ὁμοίων ἡμῶν ἐν ὀδύνῃ, ὅστις ὑπέστη ἤδη πάσας τὰς πικρίας τοῦ βίου, τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς θλίψεως ἀποτελεῖ ἀλγεινὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν συνήθη ἀναισθησίαν, ἥτις ὀλίγον κατ' ὀλίγον διαχέεται ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐφ' ὅσον γηράσκει.

Ὑπάρχει καὶ ἄλλη τις ἀντίθεσις, ἀλλὰ θελκτικὴ αὕτη, μεταξὺ τοῦ μειδιάματος καὶ τῶν δακρύων. Παρέχει εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τὸ ἐνδιαφέρον θέαμα δύο ἐκφράσεων ἀντιθέτων παραγομένων ταὐτοχρόνως ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου· ἡ δὲ ψυχὴ βλέπει μετ' εὐχαριστήσεως, ἐν τῇ παλῃ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ὀδύνης ἥτις συνάπτεται ἐπὶ τῆς μορφῆς, τὴν νίκην, τότε τοὐλάχιστον μένουσαν εἰς τὴν χαράν.

Ἐν τοῖς παιδίοις πρὸ πάντων δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν τὸ κράμα τοῦτο τοῦ γέλωτος καὶ τῶν δακρύων. Ἐπιφαίνεται μεθ' ὅλης τῆς χάριτος τῆς ἡλικίας των, ἀλλὰ συγχρόνως μετὰ τοῦ ἐπιπολαίου χαρακτῆρος, ὅστις προσιδιάζει εἰς τὴν στοιχειώδη ταύτην περίοδον τῆς ζωῆς· δι' ὃ στερεῖται τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ θελγήτρου, ἅτινα ἔχει ἐν τῇ ἐφηβικῇ ἡλικίᾳ.

Τὰ δάκρυα τῆς χαρᾶς εἶνε εὐδιάγνωστα ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν συνοδευουσῶν αὐτὰ ἐκφράσεων, διότι ὅλον τὸ πρόσωπον ἐκφράζει εὐάρεστον συναίσθημα. Πρὸ πάντων ἐν ταῖς συγκινήσεσι οἷα ἡ ἐκ τοῦ ἔρωτος, τῆς εὐγνωμοσύνης, τῆς ἀπελευθερώσεως ἀπὸ μεγάλου κινδύνου ἢ μεγάλης ἀνησυχίας, τὰ δάκρυα ῥέουσιν ἡσύχως, χωρὶς νὰ ἐρυθραίνωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ πρόσωπον. Διότι ἐν τοῖς διαχυτικοῖς αἰσθήμασι ἡ χαρὰ καθιστᾷ μὲν ἐνίοτε ἐρυθρὸν τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ δὲν συνεπάγεται συμφόρησιν αἵματος ὡς συμβαίνει ἐν τῇ ὀδύνῃ.

Κ.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὅπως ἐν μὲν τοῖς ἐπαίνοις τῶν φίλων εὑρίσκωμεν τὴν ὑποκρυπτομένην συμβουλήν, ἐν δὲ τοῖς τῶν ἐχθρῶν τὴν ὑποκρυπτομένην ἐπίκρισιν, ἐπωφελώμεθα δὲ ἀμφοτέρων.

—

Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ καθήκοντος εἶνε τὸ μόνον πρᾶγμα, διὰ τὸ ὁποῖον οὐδέποτε μεταμελόμεθα.

—

Ἡ μεγάλη πολιτική, ἡ καιροσκοποῦσα καὶ ἐνεργοῦσα ἐν δέοντι, ἀποτελεῖται ἐξ ὑπομονῆς καὶ τόλμης.

ΔΥΟ ΠΑΙΔΙΑ

(Μῦθος Κριλώφ).

« Νικόλα, πρὶν μᾶς διώξουνε καὶ πάλι σὰν ἀρνάκια,
'στὴν τάξι, ἔλα πᾶμε
'στὸν κῆπο νὰ μαζέψωμε ὀλίγα καστανάκια.»
—Σπύρο, τὰ κάστανα αὐτὰ ἐμεῖς δὲ θὰ τὰ φᾶμε.
Εἶνε τὸ δένδρο ὑψηλό, καὶ δὲ θὰ ν' ἀναιβοῦμε,
ὥστε τὰ κάστανα ποῦ λές, νὰ φᾶμε δὲ 'μποροῦμε
—Καὶ τότε, γιατί ἔχομε ἀγαπητέ μου, κρίσι;
δύναμη ὅπου δὲν χωρεῖ, ἡ τέχνη ἂς ἐνεργήσῃ.
Ἐγὼ 'λα τὰ σοφίσθηκα· θὰ ἰδῇς τὸ τί σκοπεύω·
βοήθησέ με 'στὸ κλαδὶ τὸ πρῶτο νὰ ἀναίβω,
κ' ἐκεῖ εὑρίσκομε τὸν τρόπο
κάστανα νὰ χορτάσωμε, δίχως διόλου κόπο.»
Εἶπε, καὶ τρέχουν μὲ ὁρμὴ τίς νὰ πρωτοζυγώσῃ.
Ἐδ' ὁ Νικόλας βοηθεῖ τὸ σύντροφο ν' ἀναίβῃ.
Ἀπὸ τὴν ἀγωνία του ἱδρώτας τοῦ καταίβῃ,
καὶ τέλος πάντων ἔκαμε τὸ Σπύρο νὰ σκαλώσῃ.
Ἐλευθερία ἠύρε 'κεῖ ὁ Σπύρος κ' ἡσυχία
'σὰν 'σὲ κελλάρι ποντικός· μεγάλη εὐτυχία!
Κάστανα ἠύρε πλησμονή, νὰ φάγῃ καὶ ν' ἀφήσῃ,
τόσα, ποὺ 'ταν ἀδύνατο κανεὶς νὰ τὰ μετρήσῃ.
Εἶχε νὰ φάγῃ καὶ νὰ κρύψῃ,
καὶ εἰς τὸ φίλο του νὰ ῥίψῃ.
Μικρὸ 'μως κέρδος ἔλαχε τοῦ ἀγαθοῦ Νικόλα.
Ἐνῷ ἐστέκετ' ὁ πτωχὸς καὶ ἔγλυφε τὰ χείλια,
ὁ Σπύρος μας τὰ κάστανα τὰ ἐσυνάθροιζ' ὅλα
τοῦ δὲ συντρόφου ἔρριχτε μόνο τὰ ἔξω φύλλα.

Ἐστὶν κόσμο εἶδ' ἀνθρώπους
ὁποῦ μὲ χίλιους τρόπους
νὰ ὑψωθοῦν οἱ φίλοι των τοὺς ἔσπρωχναν μὲ ζῆλο,
καὶ ὅμως ἔπειτ' ἀπ' αὐτοὺς δὲν εἶδαν οὔτε φύλλο.

Π. Α. Α.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Εἰς τὰς ἐφημερίδας ἀνεγράφη ἡ προσφορὰ βαρυτίμου καλλιτεχνικοῦ δώρου πρὸς τὸν διάδοχον Κωνσταντῖνον ὑπὸ τοῦ ἐν Μαγκεστρίᾳ Ἕλληνος προξένου κ. Σ. Χατζοπούλου. Τὸ δῶρον τοῦτο εἶνε βυζαντινὸν λάβαρον μεγέθους περὶ τὸ ἥμισυ γαλλικὸν μέτρον ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Τὴν ἑπομένην περιγραφὴν παραλαμβάνομεν ἐκ καθημερινῆς συναδέλφου, τῆς «Ἀκροπόλεως».

Ὁ ἱστός, ἀφ' οὗ τὸ λάβαρον ἤρτηται εἶνε ἐκ συμπαγοῦς (massif) ἀργύρου τριῶν περίπου ἑκατοστομέτρων διαμέτρου καὶ περιελίσσεται ὑπὸ πυκνοῦ κλάδου δάφνης ἀνθούσης, ἐκ χρυσοῦ συμπαγοῦς. Ἡ λαβὴ τοῦ ἱστοῦ ἀπολήγει εἰς γλυφήν τινα κωνοειδῆ ρωμαιοβυζαντινοῦ ρυθμοῦ, φέρουσαν ἐν εἴδη δακτυλίων δύο σειρὰς πολυτίμων λίθων ἐξ ὀκτὼ λυχνιτῶν, ἢ καρχηδονίων λίθων λεγομένων (grenat) καὶ ὀκτὼ καλαΐδων (turquoise). Τὴν κορυφὴν δὲ τοῦ ἱστοῦ ἀποτελεῖ στέφανος δάφνης ἐκ μίλτου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται τὸ γνωστὸν βυζαντινὸν σύμπλεγμα τῶν γραμμάτων X καὶ P ἐξ ἀμιγοῦς χρυσοῦ.

Κάτωθεν τοῦ ἐκ δάφνης στεφάνου τούτου ὑπάρχει ὁ ὁριζόντιος ἱστός, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπλοῦται πρὸς τὰ κάτω τὸ λάβαρον. Εἶνε δὲ ὁ ὁριζόντιος οὗτος ἱστὸς ἐξ ἀργύρου μὲ ποικίλματά τινα ἐπίχρυσα κατὰ τὸ μέσον καὶ φέρει τρεῖς μεγάλους λυχνίτας. Δύο μὲν κατὰ τὰ δύο αὐτοῦ ἄκρα ἔχοντας μέγεθος λεπτοκαρύου ἕνα δὲ ἐπὶ τοῦ κέντρου ἔχοντα μέγεθος ἐρεβίνθου.

Τὸ κυρίως δὲ λάβαρον, ἤτοι τὸ ἐν τῇ πραγματικότητι ἐξ ὑφάσματος ἀπὸ τοῦ ἱστοῦ ἀναρτώμενον εἶνε πλὰξ ἐξ ἐπιχρύσου ἀργύρου μετ' ἐλαφρῶν πτυχῶν καθ' ἑκάτερον τῶν ἐπὶ τοῦ ὁριζοντίου ἱστοῦ ἄκρων αὐτῆς. Ἐν τῷ μέσῳ φέρει μετάλλιον ἐξ ἀργύρου περιβαλλόμενον ὑπὸ λεπτοῦ δακτυλίου ἐκ χρυσοῦ. Τὸ μετάλλιον τοῦτο παριστᾷ ἐν ἀναγλύφῳ δοφνοστεφῆ τὴν

προτομὴν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ὡς εὕρηται αὕτη ἐν τοῖς ρωμαϊκοῖς νομίσμασι τῆς ἐποχῆς. Κάτωθεν τοῦ μεταλλίου δι' ἀναγλύφων γραμμάτων ἐκ χρυσοῦ ἀναγινώσκεται:

ΕΝ ΤΟΥΤΩ ΝΙΚΑ

Ὄπισθεν δὲ τοῦ ἄλλου μέρους τῆς πλακὸς ἀναγινώσκεται κεχαραγμένη ἡ ἀφιέρωσις:

Κωνσταντίνῳ Διαδόχῳ
Εἰς ἀνάμνησιν ἑνηλικιότητος
Καὶ ἐπ' αἰσίαις ἐλπίσι.
Μαγκεστρίᾳ ἁ Δεκεμβρίου 1886.

Ὁ εὐπειθὴς ὑπήκοος

Σ. Χατζοπουλος.

Κάτωθεν ἡ πλὰξ αὕτη ἀπολήγει εἰς βαρεῖς κροσσοὺς ἐκ χρυσοῦ.

Τὸ ὅλον καλλιτέχνημα εἶνε ἐναποτεθειμένον ἐντὸς θήκης ἐσωτερικῶς μὲν ἐκ βυσσινοχρόου ὁλοσηρικοῦ καὶ μεταξωτοῦ ὑφάσματος, ἐξωτερικῶς δ' ἐκ δέρματος τοῦ αὐτοῦ χρώματος. Τὸ κάλυμμα φέρει ἔξωθεν ἐν Κ ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ· ἐντὸς τῆς θήκης εὑρίσκετο τὸ ἐπισκεπτήριον τοῦ κ. Χατζοπούλου, οὗ τὸ δῶρον εἶνε ἀληθῶς πλῆρες καλλαισθησίας καὶ βαρύτιμον, κατασκευασθὲν ἐν τῷ ἐργοστασίῳ τῶν ἐν Μαγκεστρίᾳ χρυσοχόων κκ. Hall et Co.

Οἱ λαγωοὶ ἀφθονοῦσιν εἰς τὰ δάση τῆς Βοημίας. Τοιαύτη ὅμως γίνεται θήρα τούτων, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου θέλουσιν ἐκλείψει. Ὅπως πεισθῆτε περὶ τούτου ἀρκεῖ ν' ἀναφέρωμεν τὸ ἑξῆς· Ἐν μιᾷ μόνῃ ἡμέρᾳ ἀπεστάλησαν εἰς Βιέννην τῆς Αὐστρίας καὶ τοὺς Παρισίους 37 ἁτμάμαξαι περιέχουσαι 25,000 λαγωούς. Τοῦτο συνέβη διαρκοῦντος τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου.

Ὀλίγοι ἴσως γνωρίζουσιν ὅτι ὁ Γλάδστων εἶνε κλειδοκυμβαλιστὴς οὐχὶ ἐκ τῶν συνήθων. Πρό τινος εἶχε προσκαλέσει φίλους τινὰς παρ' ἑαυτῷ εἰς ἑσπερίδα. Μετὰ τὸ δεῖπνον εἷς ἐκ τούτων ἐκαθέσθη παρὰ τὸ κλειδοκύμβαλον καὶ ἔπαιξε διαφόρους σκοποὺς τοῦ χοροῦ διὰ τὰ νεώτερα μέλη τῆς συναναστροφῆς. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ὁ γηραιὸς πολιτευτὴς ἠγέρθη τῆς θέσεώς του, ἐπλησίασεν πρὸς τὸν κυμβαλίζοντα καὶ παρακαλέσας αὐτὸν νὰ τῷ παραχωρήσῃ τὴν θέσιν, εἶπε: «Στάσου, φίλε μου· αὐτὸ ποῦ παίζεις δὲν εἶνε τίποτε. Κατὰ τὸν βαλλισμὸν ὅλων τῶν βαλλισμῶν πρέπει νὰ χορεύουν οἱ νέοι». Καὶ μετὰ τὰς λέξεις ταύτας ἤρχισεν ὁ Γλάδστων νὰ παίζῃ τὸ δημοτικώτατον τῶν βιενναίων βάλς. Ἐντὸς ὀλίγου ἡ αἴθουσα ἐπληρώθη χορευτῶν, ὁ δὲ ἐπιφανὴς διπλωμάτης ὑπεσχέθη εἴς τινας δεσποινίδας αὐτὸς νὰ παίζῃ εἰς τὰς ἑσπερίδας των, ἐπειδή, ὡς παρετήρησεν ἀστειευόμενος, μὴ ὢν πλέον ὑπουργὸς ἐν ὑπηρεσίᾳ, εἶχε καιρὸν πρὸς τοιαύτας διασκεδάσεις. Ἄδεται δὲ προσέτι, ὅτι ὁ Γλάδστων ἑτοιμάζεται νὰ ἐκδώσῃ προσεχῶς σύγγραμμα περὶ τῆς «Ὀλυμπιακῆς θρησκείας».

Ἐν τῷ ἐν Βερολίνῳ ὑπουργείῳ τῶν στρατιωτικῶν συνετάχθη πόνημά τι περὶ διαφόρων στρατιωτικῶν ζητημάτων, ἀναγομένων εἰς τοὺς στρατοὺς τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Ἐν αὐτῷ ὑπάρχει καὶ ἀξιοσημείωτος κατάλογος περὶ τῆς πρὸς ὁδοιπορίαν ἱκανότητος ἑκάστου στρατοῦ. Οὕτω τὸ μῆκος τοῦ βήματος τοῦ ρώσσου στρατιώτου εἶνε 71 ἑκατοστόμετρα, τὸ τοῦ γερμανοῦ 80, τὸ τοῦ γάλλου, αὐστριακοῦ, βέλγου, ἑλβετοῦ καὶ σουηδοῦ 75. Ὁ ἰταλὸς στρατιώτης ποιεῖ 120 βήματα ἐν ἑνὶ λεπτῷ τῆς ὥρας, ὁ γάλλος ἀπὸ 112—116· ὁ γερμανὸς 115, ὁ αὐστριακὸς 118, ὁ βέλγος 110. Ἐν ἰταλικὸν σύνταγμα διανύει κατὰ μέσον ὅρον 90 μέτρα κατὰ λεπτόν, τὸ γερμανικὸν 89, τὸ γαλλικὸν 86, τὸ ἀγγλικὸν 88.

Μεταξὺ τῶν νέων προϊόντων τῆς ἀμερικανικῆς βιομηχανίας ἀνήκουσι καὶ τὰ ἐκ συμπεπιεσμένου χάρτου . . . . . ὑποδήματα. Εἶνε εὐθηνότερα καὶ διαρκέστερα τῶν ἐκ δέρματος, στιλβοῦνται δὲ καὶ ἀνθίστανται εἰς τὸ ὕδωρ ὅπως καὶ ταῦτα. Πρὸς τούτοις ἔχουσι καὶ ἕτερον προτέρημα ὅτι εἶνε ἄνευ ραφῆς.

Ὁ καθηγητὴς Falb, ὅστις τόσον ἐπιτυχῶς ἐπροφήτευσε μέχρι σήμερον τὰς ἡμέρας τῶν σεισμῶν σημειοῖ ἑτέρας 27 ἡμέρας κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη θὰ ἐξασκήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐπιβλαβῆ ἐπίδρασιν. Αἱ ἡμέραι αὗται εἶνε ἡ 22 καὶ 23 Μαρτίου νέας χρονολογίας, ἡ 7 καὶ 8 Ἀπριλίου, ἡ 5, 6 καὶ 7 Μαΐου, ἡ 3, 4, 5, 21 καὶ 28 Ἰουνίου, ἡ 20, 24 καὶ 25 Ἰουλίου, ἡ 3, 19 καὶ 20 Αὐγούστου, ἡ 17 καὶ 18 Σεπτεμβρίου, ἡ 16 Ὀκτωβρίου, ἡ 6, 14 καὶ 15 Νοεμβρίου καὶ ἡ 12, 13 καὶ 14 Δεκεμβρίου. Ἰδίως δὲ τονίζει τὰς προρρήσεις τῶν ἄνω σημειωθέντων μηνῶν Σεπτεμβρίου καὶ Ὀκτωβρίου. Αἱ διαταράξεις δὲ ἐπὶ τῆς γῆς δὲν συνίστανται μόνον εἰς σεισμούς, ἀλλὰ καὶ εἰς θυέλλας ἰσχυρὰς ἢ εἰς δεινοὺς ὄμβρους ἢ χιονοβολήματα.

Ἐνώπιον Γάλλου ἐπισήμου λειτουργοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἐγίνετο λόγος περὶ μονομαχίας.

Ὁ ἱεράρχης, ὡς εἰκὸς, κατεδίκαζε τὸ ἔθιμον ὡς ἀντιχριστιανικὸν καὶ ἄδικον.

Ἐντούτοις εἷς τῶν παρεστώτων ἐν τῇ ρύμῃ τῆς συζητήσεως ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν ἱεράρχην:

—Ἀλλὰ, Σεβασμιώτατε, τῷ λέγει, ἐὰν σᾶς ἐρράπιζε κανείς, τί θὰ ἐκάμνετε;

—Εἰξεύρω τί ἔπρεπε νὰ κάμω, ἀπήντησεν ὁ εἰλικρινὴς ἱεράρχης, ἀλλὰ δὲν εἰξεύρω τί θὰ ἔκαμνα.

Τὸ τηλέφωνον μετὰ τοῦ μικροφώνου ἀποτελεῖ ἤδη σύστημα ποικίλον, ἐφηρμόσθη δὲ εἰς τὴν ἰατρικὴν, εἰς τὸ στρατὸν, εἰς τὸ ναυτικὸν, εἰς τὴν βιομηχανίαν, εἰς τὰ θέατρα, εἰς ἀνεύρεσιν πηγῶν ὕδατος κτλ. Καὶ τίς οἶδε τίνας σκοποὺς ἔχει εἰσέτι νὰ ὑπηρετήσῃ ἐν τῷ μέλλοντι τὸ δαιμόνιον τοῦτο ἐργαλεῖον, γενόμενον ἅπαξ κτῆμα τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου. Τίς ἠδύνατο ποτὲ νὰ πιστεύσῃ, ἔστω καὶ πρὸ δεκαετίας, ὅτι ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου θὰ ἠκούετο εἰς ἀπόστασιν 300 ὡρῶν; Ἐν τούτοις σήμερον εἶνε γεγονὸς ἀναμφισβήτητον.

Ἡ τηλεφωνικὴ συγκοινωνία ἐπεξετάθη σπουδαίως ἐν διαστήματι δεκαετίας ὅσον οὐδεμία ἄλλη ἐφεύρεσις, καὶ ὑπηρετεῖ θαυμάσια τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ ἀσφάλειαν, καὶ εἶνε ὁ ἐπιούσιος οὕτως εἰπεῖν ἄρτος τῶν τε ἐμπόρων καὶ τῶν βιομηχάνων, οἵτινες θεωροῦσι τὸν χρόνον χρῆμα.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν κκ. κτκ. ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1887—774.